

საქართველოს რეგიონული განვითარების და ინფრასტრუქტურის
სამინისტროს საავტომობილო გზების დეპარტამენტი

საერთაშორისო მნიშვნელობის (ს-8) ხაშური-ახალციხე-ვალეს
(თურქეთის რესპუბლიკის საზღვარი) საავტომობილო გზის კმ 80 (კმ
79+550)-ზე, მშრალ ხევზე ახალი სახიდე გადასასვლელის
მშენებლობის და ექსპლუატაციის პროექტის

არატექნიკური რეზიუმე

შემსრულებელი:
შპს „კავტრანსპროექტი“

თბილისი 2021

1 შესავალი

ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების თვალსაზრისით, მეზობელ ქვეყნებთან ვაჭრობის ხელშეწყობასა და ტურიზმის ინფრასტრუქტურის განვითარებას უმთავრესი როლი ენიჭება, ამ მხრივ კი, როგორც სახელმწიფო ასევე ადგილობრივი მნიშვნელობის საგზაო ქსელის გაუმჯობესება მნიშვნელოვან ფაქტორებს განაპირობებს. სატრანსპორტო სექტორის განვითარება და მოსახლეობის უსაფრთხოდ გადაადგილება აუცილებელია სათანადო ეკონომიკური ზრდისთვის და საქართველოს მოსახლეობის ცხოვრების პირობების გასაუმჯობესებლად. ამ პროცესში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ისეთი ინფრასტრუქტურის ობიექტების სასწრაფო რეაბილიტაცია/მშენებლობა, რომლებიც საფრთხეს უქმნის მოსახლეობას.

წინამდებარე დოკუმენტი წარმოადგენს საერთაშორისო მნიშვნელობის (ს-8) ხაშური-ახალციხე-ვალეს (თურქეთის რესპუბლიკის საზღვარი) საავტომობილო გზის კმ 80 (კმ 79+550)-ზე, მშრალ ხევზე არსებული სახიდე გადასასვლელის ნაცვლად ახალი სახიდე გადასასვლელის მშენებლობის პროექტის არატექნიკურ რეზიუმეს რომელიც დამუშავებულია შპს „კავტრანსპროექტი“-ს მიერ შპს „სახარია“-სა და საქართველოს საავტომობილო გზების დეპარტამენტთან 28.09.2020 წელს გაფორმებული ე.ტ. #125-20 ხელშეკრულების საფუძველზე.

არსებული ხიდის გამოკვლევის პროცესში შესრულებული კვლევის შედეგების მიხედვით გამოვლინდა მთელი რიგი დეფექტები და დაზიანებები, კერძოდ:

- არსებული მალის ნაშენის წამწეები ორტესებრი კვეთისაა, რომელთა კვანძებსა და კავშირებში გამოყენებულია მოქლონური შეერთებები. წამწეები ძლიერ ჟანგმოკიდებულია, ასევე ჟანგმოკიდებულია ლითონის შედგენილი კოჭები, რომელთა შეერთებებში გამოყენებულია როგორც შედუღებები ისე მადალსიმტკიცის ჭანჭიკები, შეიძლება ითქვას არცთუ კვალიფიციურად;
- მალის ნაშენის ძველი და შედარებით ახალი კოჭების გამონოლითების რკინაბეტონის მონოლითურ ფილაზე მოჩანს დაუფარავი, ბეტონში არ მოქცეული ფილის კარკასის არმატურები;
- სავალი ნაწილის ასფალტბეტონის ფენილი დეფორმირებული და დაზიანებულია;
- სავალ ნაწილზე ადგილი აქვს ფენილის ხშირ გადაკვრებს, ხიდზე წყლის არინება მოუგვარებელია;
- სადეფორმაციო ნაკერები მოუწყობელია;
- ტროტუარის სავალი ნაწილის ასაწყობი რკინაბეტონის ფილები მწყობრიდანაა გამოსული, ტროტუარებთან მისასვლელი ყრილის კონუსები დაწეულია და ქვეითად მოსიარულეთა უსაფრთხო გადაადგილება გართულებულია;
- ბურჯების წამწისქვედას ბაქნებზე საყრდენი ნაწილები ჟანგმოკიდებულია.

გამოკვლევის პროცესში შესრულებული კვლევის შედეგების მიხედვით, ხიდის საერთო მდგომარეობიდან გამომდინარე მიღებული იქნა გადაწყვეტილება ახალი ხიდის მშენებლობის შესახებ.

აღნიშნულის გათვალისწინებით დაიგეგმა საერთაშორისო მნიშვნელობის (ს-8) ხაშური-ახალციხე-ვალეს (თურქეთის რესპუბლიკის საზღვარი) საავტომობილო გზის კმ 80 (კმ 79+550)-ზე, მშრალ ხევზე არსებული სახიდე გადასასვლელის ნაცვლად ახალი სახიდე გადასასვლელის სამშენებლო სამუშაოები.

სამშენებლო სამუშაოების ჩატარების ხანგრძლივობა, მოსამზადებელი სამუშაოების ჩათვლით წარმოადგენს 180 სამუშაო დღეს.

2 დოკუმენტის მომზადების საკანონმდებლო საფუძველი

გზმ-ს ანგარიში მომზადებულია საქართველოს კანონის „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მოთხოვნებიდან გამომდინარე, კერძოდ:

კოდექსის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის შესაბამისად გზშ-ს ექვემდებარება კოდექსის I დანართით გათვალისწინებული საქმიანობები, მათ შორის საერთაშორისო ან შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზაზე განთავსებული გვირაბის ან/და ხიდის მშენებლობა. აქედან გამომდინარე სახიდე გადასასვლელის მშენებლობის პროექტი სკრინინგის პროცედურის გარეშე ექვემდებარება გზშ-ს და იგი შეიძლება განხორციელდეს მხოლოდ გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ. კოდექსის მე-6 მუხლის შესაბამისად გზშ-ს ერთერთი ეტაპია სკოპინგის პროცედურა, რომელიც განსაზღვრავს გზშ-ისთვის მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალს და ამ ინფორმაციის გზშ-ის ანგარიშში ასახვის საშუალებებს.

აღნიშნული პროცედურის საფუძველზე მომზადდა წინასწარი დოკუმენტი (სკოპინგის ანგარიში), რომლის საფუძველზედაც 14.05.2021 წელს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ გასცა №24 სკოპინგის დასკვნა. რომლითაც განისაზღვრა გზშ-ის ანგარიშის მომზადებისთვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი.

ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე 2021 წლის 15 აპრილს, ახალციხის მუნიციპალიტეტში სოფ. ივლიტაში ჩატარდა აღნიშნული პროექტის სკოპინგის ანგარიშის საჯარო განხილვა.

ვინაიდან სოფელ ივლიტაში სამომავლოდ იგეგმება საკანალიზაციო სისტემის მოწყობა, დაინტერესებულ საზოგადოებას აინტერესებდა რამდენად შესაძლებელი იყო ხიდის პროექტირების ეტაპზე საკანალიზაციო მილს გაველო ხიდის მიმდებარედ, ხიდამდე მისასვლელი გზის ქვეშ, რათა მოსახლეობას თავიდან აეცილებინა დამატებითი სამუშაოები ამ მიმართულებით. ვინაიდან საკანალიზაციო მილის მოწყობის სამუშაოები ცდება საავტომობილო გზების დეპარტამენტის კომპეტენციას, დეპარტამენტი მოკლებულია შესაძლებლობას განახორციელოს აღნიშნული საკითხის საავტომობილო ხიდის მშენებლობის დროს.

3 პროექტით განსაზღვრული საქმიანობის და დეტალების დახასიათება

საერთაშორისო მნიშვნელობის ხაშური – ახალციხე – ვალეს (თურქეთის რესპუბლიკის საზღვარი) საავტომობილო გზა კვეთავს საერთაშორისო მნიშვნელობის ახალციხე – ნინოწმინდა (სომხეთის საზღვარი) და თბილისი – სენაკი – ლესელიძეს საავტომობილო გზებს, აგრეთვე შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის ბათუმი (ანგისა) – ახალციხეს საავტომობილო გზას. საავტომობილო გზა წარმოადგენს მნიშვნელოვან სატრანსპორტო არტერიას მთლიანად სამხრეთ საქართველოსთვის. საერთაშორისო მნიშვნელობის ხაშური – ახალციხე – ვალეს (თურქეთის რესპუბლიკის საზღვარი) საავტომობილო გზას თავისი მდებარეობიდან გამომდინარე მნიშვნელოვანი ეკონომიკური, სოციალური და სტრატეგიული მნიშვნელობა აქვს.

საპროექტო უბანი მდებარეობს სოფ. ივლიტას მიმდებარედ. საპროექტო ხიდის ზედა მხარეს გადის სარკინიგზო მაგისტრალი. უახლოესი საცხოვრებელი სახლი მდებარეობს საპროექტო ხიდიდან 20 მეტრის დაშორებით

3.1 სახიდე გადასასვლელის არსებული მდგომარეობა

არსებული სახიდე გადასასვლელი წარმოადგენს ფოლად-რკინაბეტონის ხიდს სქემით 1×14,95მ. ხიდის საერთო სიგრძე შეადგენს 18,6მ. ხიდის გაბარიტია 8,3+2×1,05მ. არსებული ხიდი გეგმაში განლაგებულია სწორ მონაკვეთზე. მალის ნაშენის განივი კვეთი შედგენილია ექვსი ფოლადის მთლიანკედლიანი კოჭით, რომლებიც გაერთიანებულია მონოლითური რკინაბეტონის ფილით.

არსებული ბურჯები მასიური მონოლითური რკინაბეტონის კონსტრუქციისაა.

ხიდი აგებულია მე-20 საუკუნის 60-ან წლებში. თავდაპირველად ხიდი ყოფილა ნაკლები გაბარიტის და მომდევნო წლებში ხიდის გაბარიტის გაზრდის მიზნით ჩატარებული რეკონსტრუქცია.

არსებული ხიდი ძლიერ დაზიანებულია. ხიდის გამოკვლევა-გამოცდის ანგარიშის მიხედვით აუცილებელია ახალი ხიდის მშენებლობა

სურათი №1_ არსებული ხიდი

სურათი №2_ არსებული ხიდი

3.2 საპროექტო გადაწყვეტილება

საავტომობილო გზის რკინაბეტონის კონსტრუქციის საპროექტო ხიდი ერთმალაიანია, სქემით $1 \times 21.0\text{მ}$. ხიდის საპროექტო სიგრძე $L=27,6\text{მ}$, სავალი ნაწილის გაბარიტული სიგანე $G=9.0\text{მ}$, ტროტუარების სიგანე $T=1.0\text{მ}$, მალის ნაშენის მთლიანი სიგანე $B=12.1\text{მ}$. ხიდი გეგმაში დაპროექტებულია სწორზე, ფასადში $0,5\%$ ქანობზე დახრით ახალციხის მხარეს.

საპროექტო ხიდის აქვს ორი სანაპირო ბურჯი.

მალის ნაშენი რკინაბეტონის ანაკრებ მონოლითური კონსტრუქციისაა. იგი შედგენილია რკინაბეტონის წიბოვანი კოჭებისაგან. კოჭების რაოდენობა მალის ნაშენში - 7 ც. კოჭების ღერძებს შორის მანძილი მალის ნაშენის განივად 1.6მ .

მალის ნაშენის თვალამრიდები - ცვლადი სიგანის მონოლითური კონსტრუქციისაა, არმირებული ბეტონის. მისი სიმაღლეა 0.75მ , ფუძეში სიგანეა 0.4მ . თვალამრიდის ბეტონის კლასია B25 F200 W6.

მალის ნაშენის ჰიდროიზოლაცია - მემბრანული 5.0მმ სისქის.

ასფალტბეტონი - ორფენიანი ($0,03+0,04\text{მ}$) საერთო სისიქით 0.07მ .

მალის ნაშენის მოაჯირები - 1.1მ სიმაღლის, გამჭოლი ინდივიდუალური კონსტრუქციის, შედგენილი შედუღების ნაკერებით დაკავშირებული ფოლადის პროფილირებული მილებით.

მალის ნაშენის წყალმომცილებელი სისტემა: სავალი ნაწილის რ.ბ. ფილის კიდეში დატანებული თუჯის კონსტრუქციის ხუფები მასზე მიმაგრებული 150.0მმ დიამეტრის პოლიეთილენის მილებით.

სადეფორმაციო ნაკერი - ტიპიური კონსტრუქციის.

კოჭების საყრდენი ნაწილები: სეისმური იზოლატორი, არმირებული რეზინის- $\nu=0.8$ მპა დინამიკური ძვრის მოდულით, საყრდენი ნაწილის მიმაგრება მალის ნაშენზე და ბურჯის რიგელზე გათვალისწინებულია ფოლადის ფურცლოვანი ფილითა და საანკერო ჭანჭიკებით.

საპროექტო ხიდის რკინაბეტონის კონსტრუქციის სანაპირო ბურჯები კონსტრუქციული თვალსაზრისით ერთნაირია და შედგება მონოლითური რიგელის, საკარადე კედლის, ფრთებისა და ხიმინჯოვანი საძირკვლისაგან. სანაპირო ბურჯის რიგელის ზომად ხიდის განივად მიღებულია 12.1მ, განივი კვეთის ზომებად 1.9x1.2მ. ორივე რიგელზე გათვალისწინებულია რკინაბეტონის საყრდენი ბალიშებისა (7 ცალი თითო ბურჯზე) და ანტისეისმური ტუმბოების მოწყობა. (2-2 ცალი თითოეულ ბურჯზე). რიგელის კონსტრუქციის ბეტონის კლასად მიღებულია B25 F200 W6. მისი არმირება გათვალისწინებულია A500 კლასის არმატურის სხვადასხვა დიამეტრის გრძივი მუშა ღეროებითა და საკიდებით.

სანაპირო ბურჯების საკარადე კედლის სიმაღლე ცვლადია: სავალი ნაწილის ღერძზე მისი სიმაღლე უდიდესია და მიღებულია 1.65მ-ის ტოლი, ხოლო კიდებზე-1.5მ. კედლების სისქედ რიგელის ზედაპირის დონეზე მიღებულია 0.65მ. კედლებზე მისასვლელი ყრილის მხარეს გათვალისწინებულია 0.3მ სიგანის შენაჭერების მოწყობა რ.ბ. გადასასვლელი ფილის დაყრდნობის მიზნით. საკარადე კედლების ბეტონის კლასად მიღებულია B25 F200 W6. კედლების არმირებისათვის გათვალისწინებულია A500 კლასის არმატურის სხვადასხვა დიამეტრის ღეროები.

სანაპირო ბურჯის ფრთებს ფასაში ტრაპეციის მოხაზულობა აქვს. ფრთების ბეტონის კლასად მიღებულია B25 F200 W6, არმირება გათვალისწინებულია A500 კლასის არმატურის სხვადასხვა დიამეტრის ღეროებით.

სანაპირო ბურჯების ფრთებზე და საკარადე კედლის კიდებზე გათვალისწინებულია ცვლადი განივი კვეთის რკინაბეტონის პარაპეტების მოწყობა. პარაპეტის ბეტონის კლასად მიღებულია B25 F200 W6, არმირებისათვის აქაც გათვალისწინებულია A500 კლასის არმატურა მცირე დიამეტრის ღეროებით.

საპროექტო ხიდის ორივე სანაპირო ბურჯის დაყრდნობა გათვალისწინებულია 1.5მ დიამეტრისა და 16.0მ სიგრძის რკინაბეტონის 3 ცალ ნაბურღნატენ ხიმინჯზე. ხიმინჯის ბეტონის კლასად მიღებულია B25 F200 W6, არმირება გათვალისწინებულია A500 კლასის არმატურის სხვადასხვა დიამეტრის ღეროებით.

ხიდის მისასვლელი ყრილების კონუსების დაცვა გათვალისწინებულია რენო ლეიბებით.

საპროექტო სახიდე გადასასვლელი არ საჭიროებს ნაპირსამაგრ სამუშაოებს, ვინაიდან უშუალოდ ხევზე არ არის ეროზიული პროცესები.

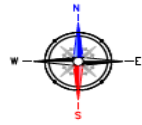
ცხრილი _საპროექტო ხიდის პარამეტრები

	ხიდის მთლიანი სიგრძე	სავალი ნაწილის გაბარიტი	ხიდის სიგანე	ხიდის სქემა	მალის ნაშენის მთლიანი სიგანე
ზომები [მ]	27.6	9,0	10	1X21,0	B=12.1მ.

მისასვლელი გზები

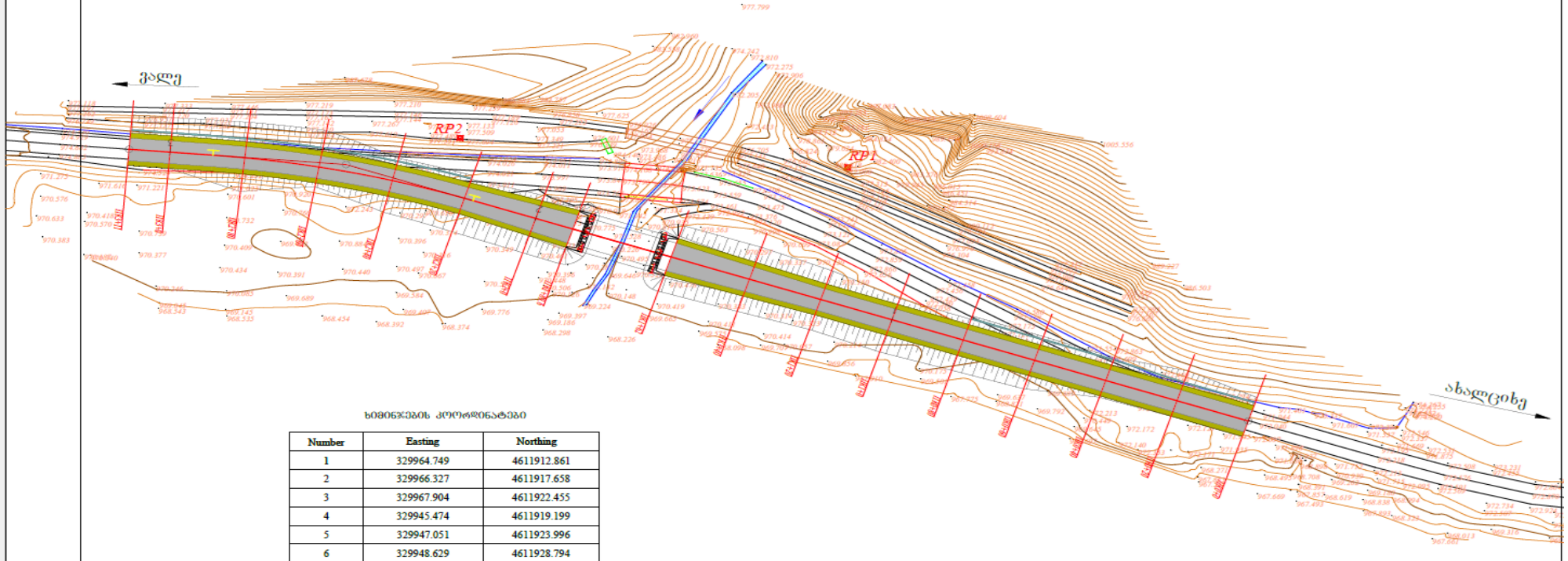
საპროექტო მონაკვეთის საანგარიშო სიჩქარეა 80კმ/სთ. გაუმჯობესებულია გზის მონაკვეთის გეგმის გეომეტრიული პარამეტრები, რამაც გამოიწვია ტრასის ცვლილება არსებულ გზასთან მიმართებაში და შესაბამისად ახალი სახიდე გადასასვლელის მდებარეობა ცდება არსებული გზის ღერძს. ამ ვარინტში გზის საპროექტო მონაკვეთი გეგმაში ინაცვლებს მდინარის მხარეს. გზის საპროექტო მონაკვეთზე მინიმალური რადუსი შეადგენს 500მ.

ხიდთან მისასვლელი გზები დაპროექტდნენ ორზოლიანი მოძრაობისთვის. მიღებული გზის სავალი ზოლის სიგანე შეადგენს 3.5 მ. ორი ზოლის შემთვევაში სავალი ნაწილის სიგანეა 7,0 მ. სავალი ნაწილის ორვე მხარეს გათვალისწინებულია 1,5 მ – იანი სიგანის გვერდულების მოწყობა. გზის საპროექტო მონაკვეთის ვაკისის მთლიანი სიგანე შეადგენს 10 მ. ხიდთან მისასვლელი გზების ჯამური სიგრძეა 311 მ.

რეპერების კოორდინატები

Number	Easting	Northing	Elevation
RP1	330016.886	4611944.170	982.122
RP2	329913.497	4611953.208	977.799

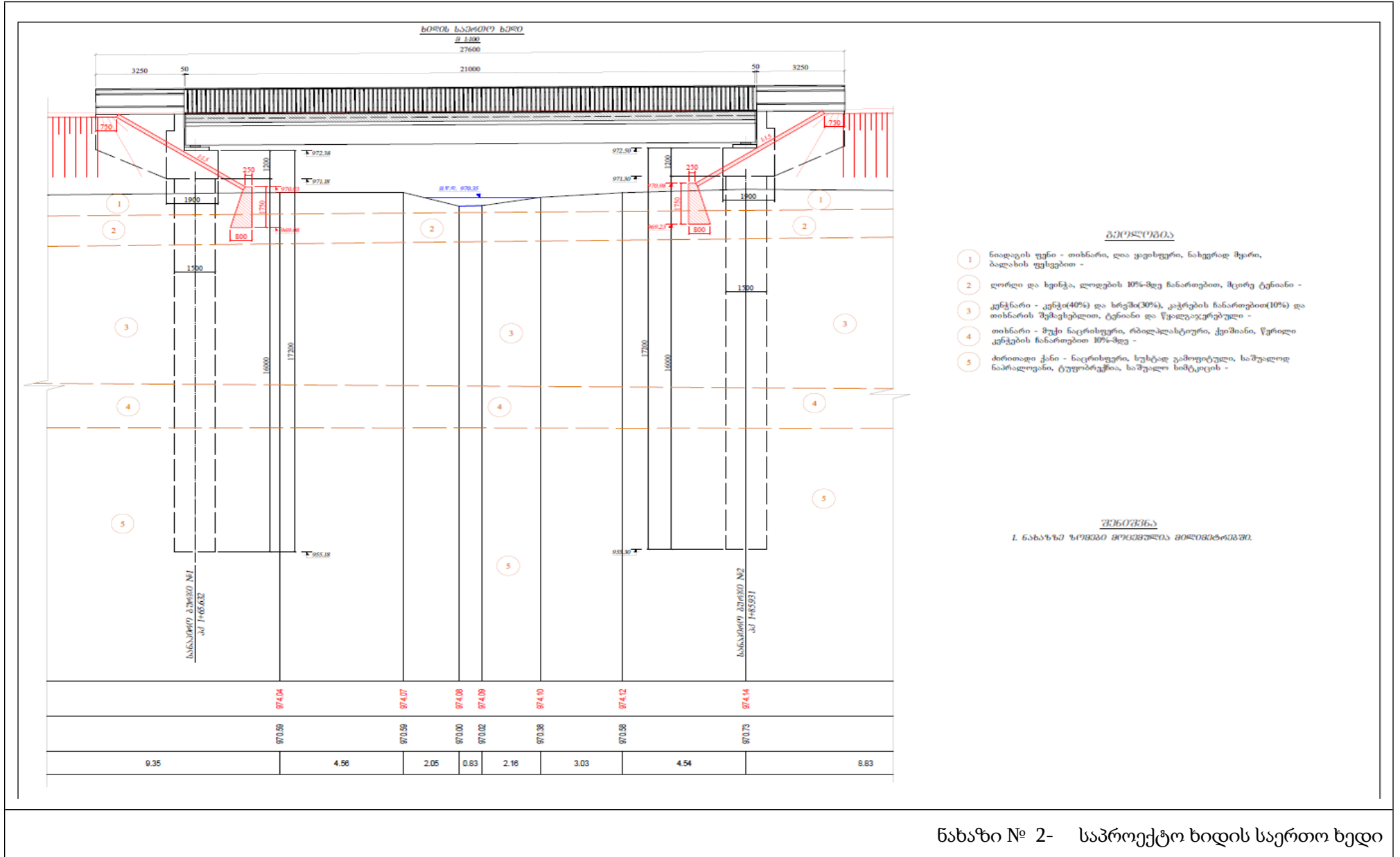

ხაზების კოორდინატები

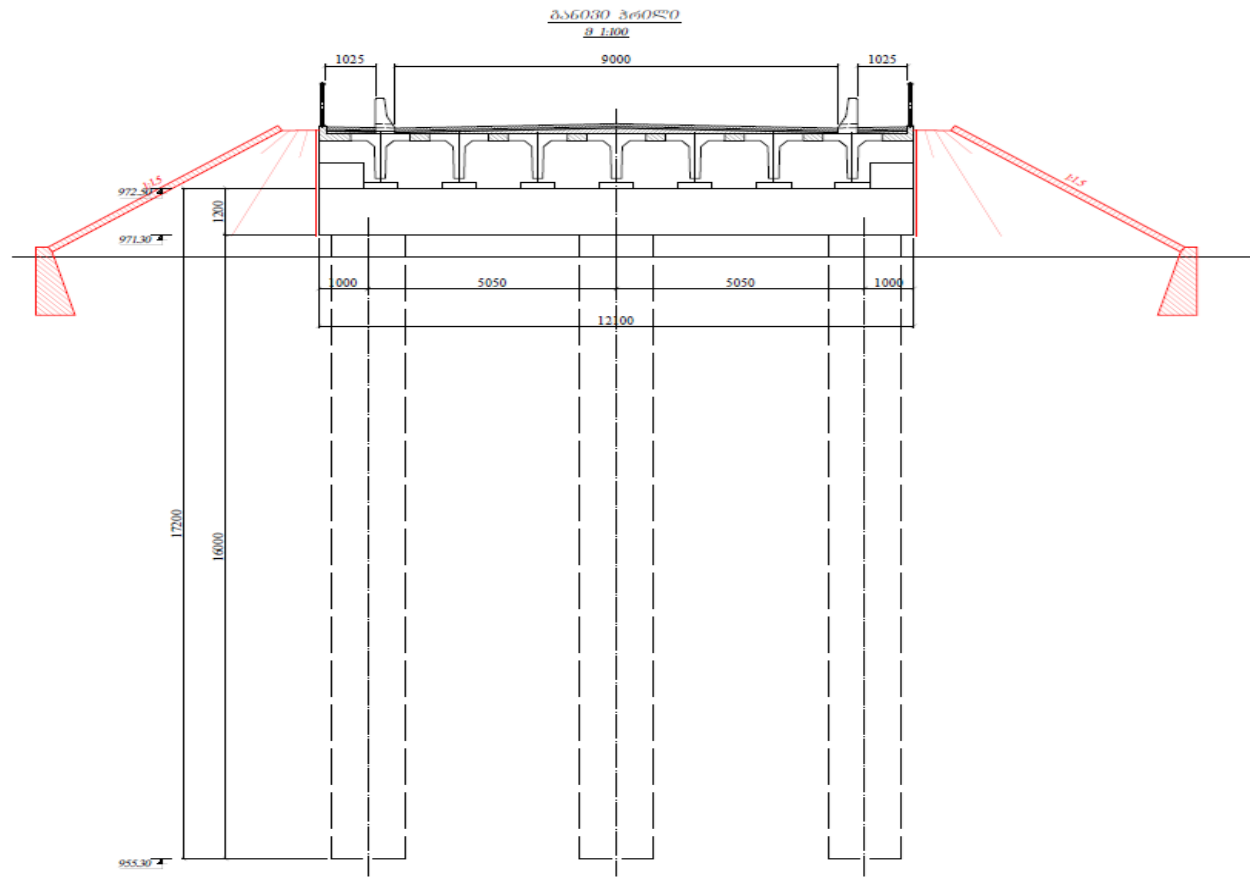
Number	Easting	Northing
1	329964.749	4611912.861
2	329966.327	4611917.658
3	329967.904	4611922.455
4	329945.474	4611919.199
5	329947.051	4611923.996
6	329948.629	4611928.794

პროექტის სახელი	საპროექტო დოკუმენტაცია	საპროექტო დოკუმენტაცია	საპროექტო დოკუმენტაცია	საპროექტო დოკუმენტაცია	საპროექტო დოკუმენტაცია
საპროექტო დოკუმენტაცია	საპროექტო დოკუმენტაცია	საპროექტო დოკუმენტაცია	საპროექტო დოკუმენტაცია	საპროექტო დოკუმენტაცია	საპროექტო დოკუმენტაცია
საპროექტო დოკუმენტაცია	საპროექტო დოკუმენტაცია	საპროექტო დოკუმენტაცია	საპროექტო დოკუმენტაცია	საპროექტო დოკუმენტაცია	საპროექტო დოკუმენტაცია
საპროექტო დოკუმენტაცია	საპროექტო დოკუმენტაცია	საპროექტო დოკუმენტაცია	საპროექტო დოკუმენტაცია	საპროექტო დოკუმენტაცია	საპროექტო დოკუმენტაცია
საპროექტო დოკუმენტაცია	საპროექტო დოკუმენტაცია	საპროექტო დოკუმენტაცია	საპროექტო დოკუმენტაცია	საპროექტო დოკუმენტაცია	საპროექტო დოკუმენტაცია

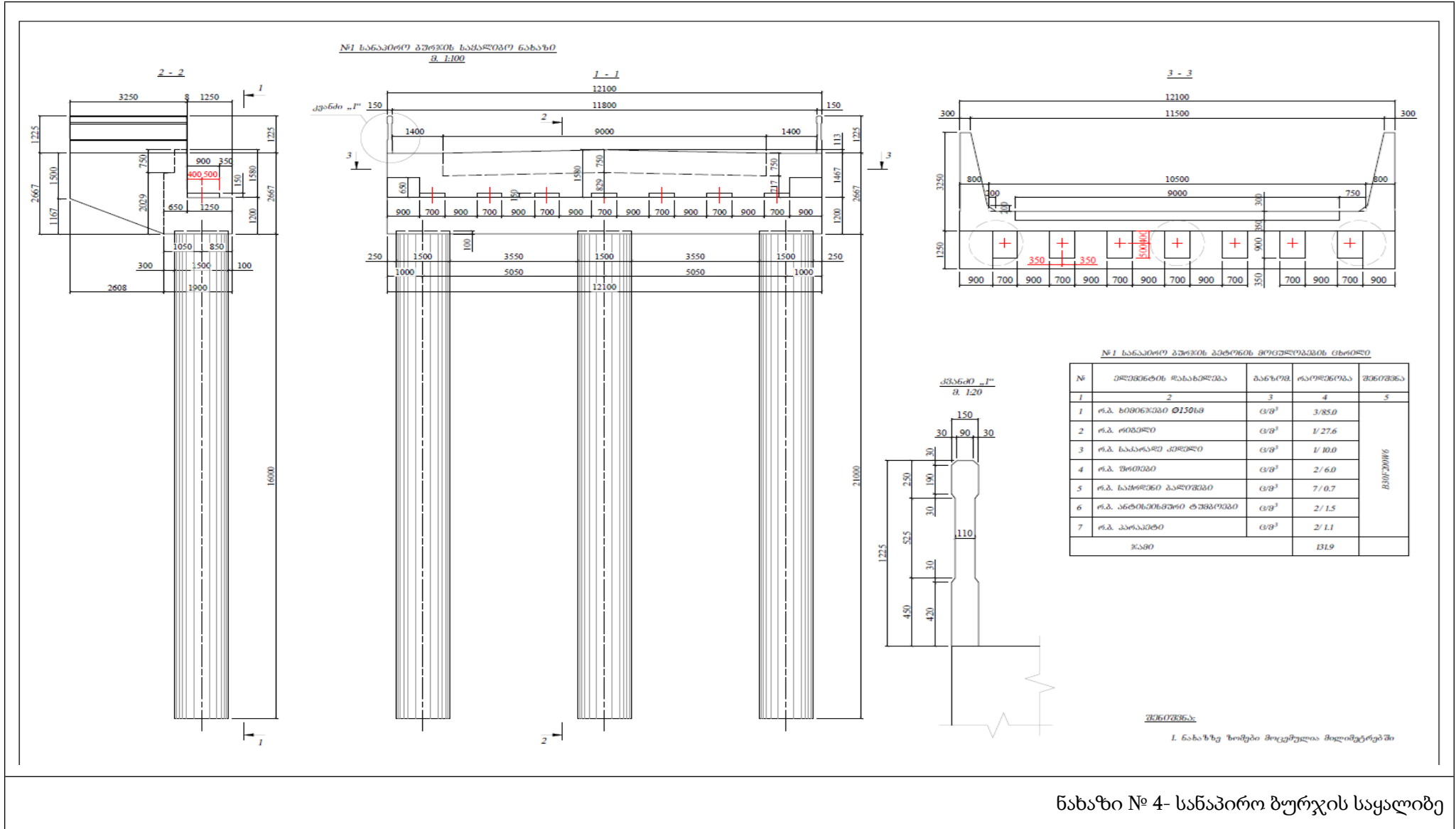
ნახაზი № 1 - საპროექტო ხიდის სიტუაციური გეგმა

ნახაზი № 2- საპროექტო ხიდის საერთო ხედი

ბანკობი ჰიდრო		შეასრულა	აპრობირებული	 შ.პ.ს. „კაბინარეკონსტრუქტორი“	შპს
		შეამოწმა	ბუნებრივად		3

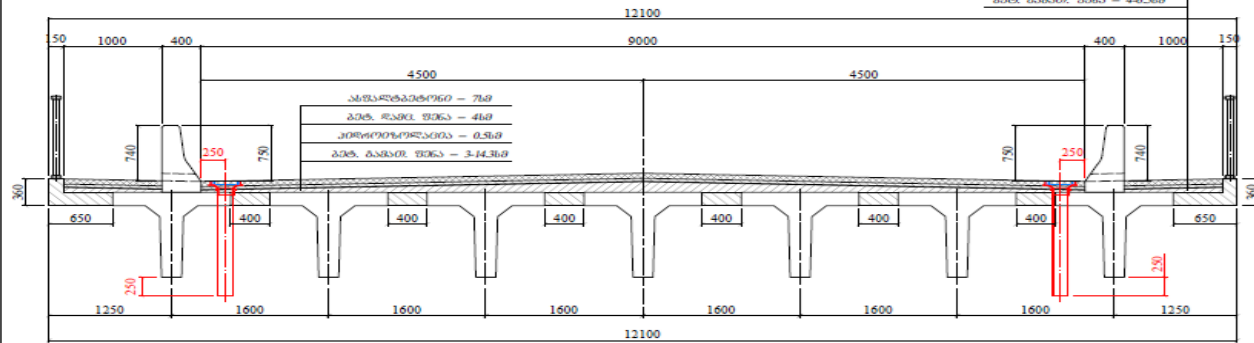

ნახაზი № 4- სანაპირო ბურჯის საყალიბო

საპასო ნაწილის კონსტრუქცია

შ 1-50

სამშაობამდე - 7მ
ამბ. მამბ. შიგა - 4მ
პროექტირებადი - 0.5მ
ამბ. მამბ. შიგა - 4.6მ

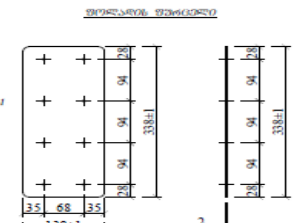
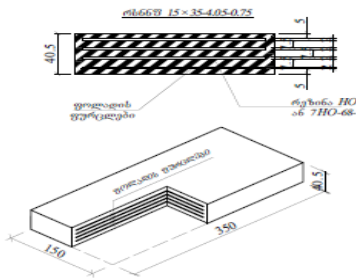

სამშაობამდე - 7მ
ამბ. მამბ. შიგა - 4მ
პროექტირებადი - 0.5მ
ამბ. მამბ. შიგა - 3.4.3მ

საპასო ნაწილის უზრუნველყოფის მოცულობის ცხრილი

№	ელემენტის დასახელება	ცანა	რაოდენობა	შენიშვნა
1	2	3	4	5
2	ბეტონის გამათანაბრებელი ფენა საფლ ნაწილზე	მ ²	17.2	B30F200W6
3	ბეტონის გამათანაბრებელი ფენა ტროტუარებზე	მ ²	2.7	
4	პედროლოგია საფლ ნაწილზე	მ ²	198.0	
5	პედროლოგია ტროტუარებზე	მ ²	44.0	
6	ბეტონის დამცავი ფენა საფლ ნაწილზე	მ ²	8.0	B30F200W6
7	ბეტონის დამცავი ფენა ტროტუარებზე	მ ²	2.2	
8	ახვალტბეტონი საფლ ნაწილზე	მ ²	198.0	
9	ახვალტბეტონი ტროტუარებზე	მ ²	44.0	
10	რკინაბეტონის თვალმწიფი	გრკმ ²	44.0/11.0	B30F200W6

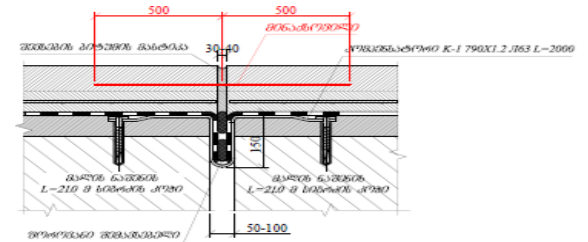
სამშაობის ნაწილი 15x35-4.05-0.75

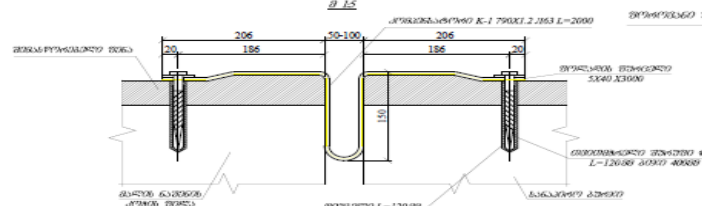
რბევნილი 15-35-4.05-0.75 ტიპის ემბ სამშაობის ნაწილზე მასალის ხარისხი

ფორმის უზრუნველყოფის რაოდენობა, ც	ფორმა, კმ	ფორმა, მმ	საღი
4	2.2	2.9	5.1

სამშაობის ნაწილი მასალის ნაწილის კონსტრუქცია

კონსტრუქციის მასალის რეზერვუარი

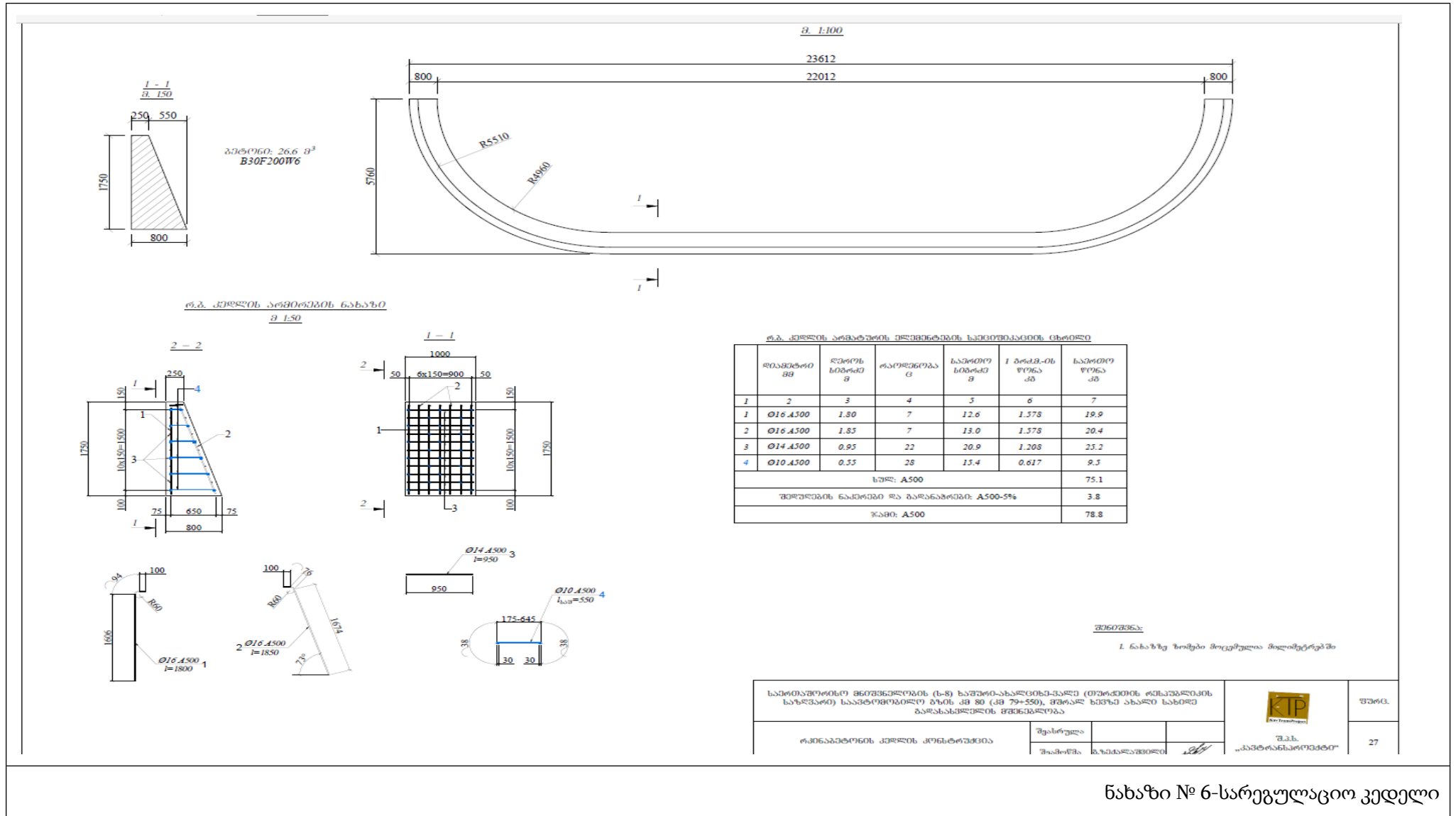
შენიშვნა

1. ნახაზზე ზომები მოცემულია მილიმეტრებში

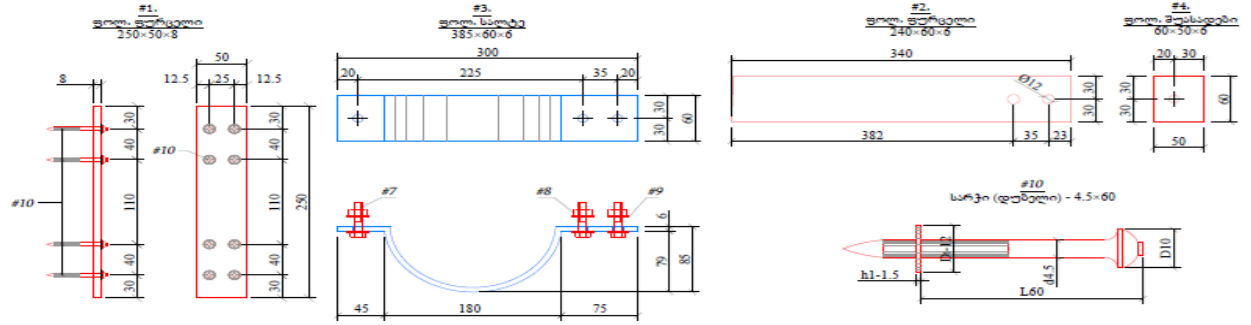
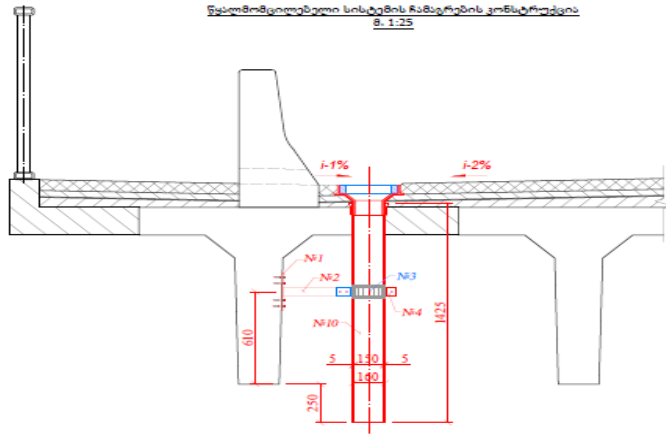
№	ელემენტის დასახელება	l ც-ის წონა კმ	რაოდ. ხაზზე ც	საერთო წონა კმ
1	2	3	4	5
1	საბაზისის ფურცელი 400x150x27/25	12.7	14	177.8

სამშაობის უზრუნველყოფის (ს-8) ხაზობი-ახვალტბეტონი-საფლ (ფორმის რბევნილი) საპასო ნაწილის უზრუნველყოფის მოცულობის ცხრილი		 შ.პ.ს. „კავთახანისპროექტი“	ფურც. 11
საპასო ნაწილის კონსტრუქცია	შეასრულა: [Signature] შემოწმა: [Signature]		

ნახაზი № 5- სავალი ნაწილის კონსტრუქცია

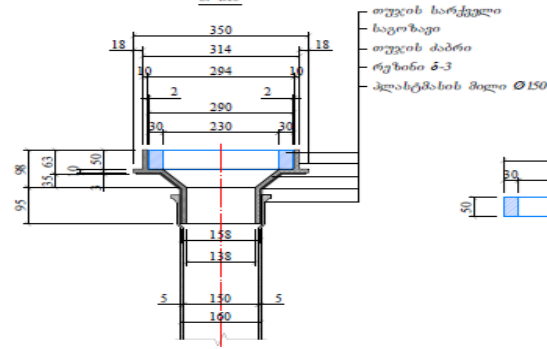
სამონტაჟო-მშენებლის (ს-მ) ხელმოწერა-სტამპი-პაპი (თუ არის) მსკპ-ის სახელმძღვანელო საპროექტო ბუთს ქმ 80 (ქმ 79+550), მშპ-ის ხელმოწერა-სტამპი ბაზანსკულის მშენებლობა	 შ.პ.ს. „კანტონსპროექტი“	შპს. შპს. შპს.
რეგისტრაცია შპს-ის რეგისტრაცია	შპს. რეგისტრაცია	შპს. რეგისტრაცია

წყალმომცილებელი მილის ჩამაგრების კონსტრუქციის ელემენტების სპეციფიკაცია

№	ელემენტი	ზომები, მმ		ჩირაღი, ცალი	1 ცალის წონა, კგ	სართის წონა, კგ	ტენიანობა
		კვეთი მმ	სიგრძე მმ				
1	2	3	4	5	6	7	8
1	ფოლ. ფურცელი	50x8	250	8	0.8	6.4	
2	ფოლ. საღებე	60x6	340	8	0.96	7.7	
3	ფოლ. საღებე	60x6	385	16	1.1	17.6	
4	ფოლ. შუასადები	60x6	50	8	0.14	1.1	
5	ქანკია	M10	40	24	0.037	0.9	
6	ქანკია	M10	-	24	0.012	0.29	
7	საეღური	M10	-	48	0.0041	0.20	
8	სარკი	d4.5	60	64	0.012	0.8	
9	ელასტომერი	80x8	500	8	-	-	
10	პოლიეთილენის მილი	150x5	10-1425 სულ: 11400	8	-	-	
სულ:						34.94	
შედგენის ნაკრები და გადანაკრები 5%:						1.7	
ჯამი:						36.7	

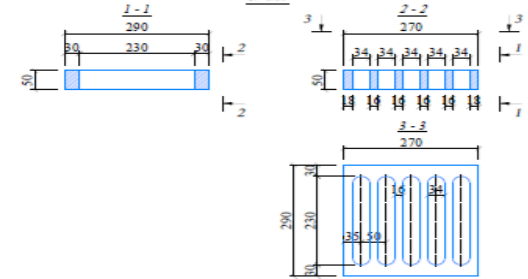
წყალმომცილებელი სისტემის კონსტრუქცია
8.1.10

წყალმომცილებელი სისტემის ელემენტები

ელემენტი	კვეთი მმ	მასა კგ	რეალურობა ხიდზე, ცალი
თუჯის ხარტყელი	EP350x330	16.0	8
თუჯის ძაბრი	PB290x270	12.5	8

თუჯის ხარტყელი
8.1.10

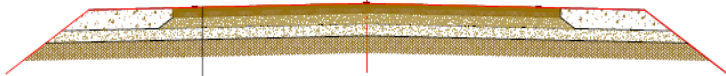
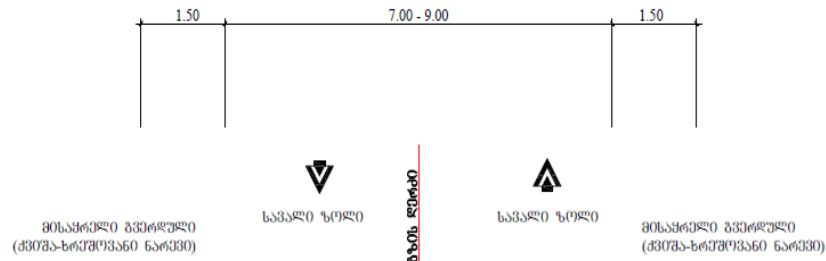

შენიშვნა:

1. ნახაზე ზომები მიცემულია მლიმეტრებში

საინჟინერო-მშენებლო (ს-მ) საშრო-ახალციხა-მასი (თურქეთის რესპუბლიკის სახრეაო) სააბრეოგეო მშის მშ (მ 79-550), მშრალ ხაზს ახალი სახეოდ გასასხმელის მშენებლობა	შეასრულა	მ.პ.პ.ა.შ.შ.შ.შ.შ.		შ.შ.შ.
წყალმომცილებელი სისტემის და ჩამაგრების კონსტრუქცია	შეამოწმა	მ.პ.პ.ა.შ.შ.შ.შ.შ.		21

საგზაო სამოსის კონსტრუქცია

- საფარი - წვრილმარცვლოვანი მკობი ღორღოვანი ასფალტობეტონის ცხელინარევი, ტიპი B, მარკა II სისქით 5 სმ.
- საფარის ქვედა ფენა - მსხვილმარცვლოვანი ფორღოვანი ღორღოვანი ასფალტობეტონის ცხელი ნარევი, მარკა II სისქით 6 სმ.
- საფუძველი - ღორღი ფრაქციით 0-40მმ, სისქით 20 სმ.
- ქვესაგვი ფენა - ძირვა-ხრეშოვანი მასალა ფრაქციით 0-80 მმ, სისქით 30 სმ.
- მიწის ვაპისი СНиП 2.05.02.85 -ის შესაბამისად

განსახლების საკითხები და სხვა სოციალური ფაქტორები.

ხიდის პროექტირებისას მნიშვნელოვანი ყურადღება დაეთმო განსახლების ზემოქმედების მინიმუმამდე დაყვანის ზომებს. ყველაფერი გაკეთდა ოპტიმალური საინჟინრო გადაწყვეტილების მისაღებად დიდი მოცულობის განსახლების თავიდან ასარიდებლად.

ახალციხის მუნიციპალიტეტის საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოდან შეგროვდა ციფრული საკადასტრო რუკები და განახლდა ფაქტიური საველე კვლევების მიხედვით. საბოლოო გასხვისების ზოლი დატანილ იქნა ციფრულ საკადასტრო რუკაზე. ჩატარდა ადგილზე აზომვითი სამუშაოები საჯარო რეესტრის CORS-ის სისტემაში ჩართული GNSS GPS-ის გამოყენებით, ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული მიწის ნაკვეთების დადგენის და მიწის ნაკვეთების დემარკაციის მიზნით, გეომეტრიული მონაცემების შესწორების ჩათვლით, ასევე მიწის ნაკვეთების, მათ შორის ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული ფართობის დასადგენად. ჩატარდა დეტალური აზომვითი სამუშაოები და ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული 100% პირების აღწერა. **მოცემული კვლევები განხორციელდა 2020 წლის ნოემბერში** დეტალური აზომვითი კვლევების და ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული პირების აღწერის დასრულების თარიღი გათვალისწინებულია, როგორც პროექტის ფარგლებში კომპენსაციაზე უფლებამოსილების საანგარიშო პერიოდის დასასრული - **2020 წლის 19 ნოემბერი**.

პროექტის ზემოქმედების ქვეშ ექცევა, როგორც სახელმწიფო, ასევე კერძო საკუთრებაში არსებული სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებით გამოყენებული მიწის ნაკვეთები. სულ ზემოქმედების ქვეშ 5 მიწის ნაკვეთია, ზემოქმედებული ფართობით 3619 კვ.მ.

კატეგორია 1. კერძო საკუთრებაში არსებული მიწის ნაკვეთ(ებ)ი - 3 ერთეული

კატეგორია 2. სახელმწიფოს საკუთრებაში არსებული 2 ერთეული მიწის ნაკვეთი.

კატეგორიები მიწის გამოყენების მიხედვით	ნაკვეთების რაოდენობა	ზემოქმედების ფართობი კვ.მ.
სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთები	3	3,513
სახელმწიფო მიწის ნაკვეთ(ებ)ი;	2	106
სულ	5	3,619

ზემოქმედება მრავალწლიან ნარგავებზე

პროექტის ფარგლებში სასოფლო-სამეურნეო მიწის ნაკვეთებზე არ არის განთავსებული არც ერთი სახეობის ერთწლიანი კულტურა და შესაბამისად არ ხდება ზემოქმედება.

ზემოქმედება მრავალწლიან ნარგავებზე

პროექტი ზემოქმედებას ახდენს კერძო საკუთრებაში არსებულ 3 მიწის ნაკვეთზე მდებარე 148 მირ მრავალწლიან ნარგავზე.

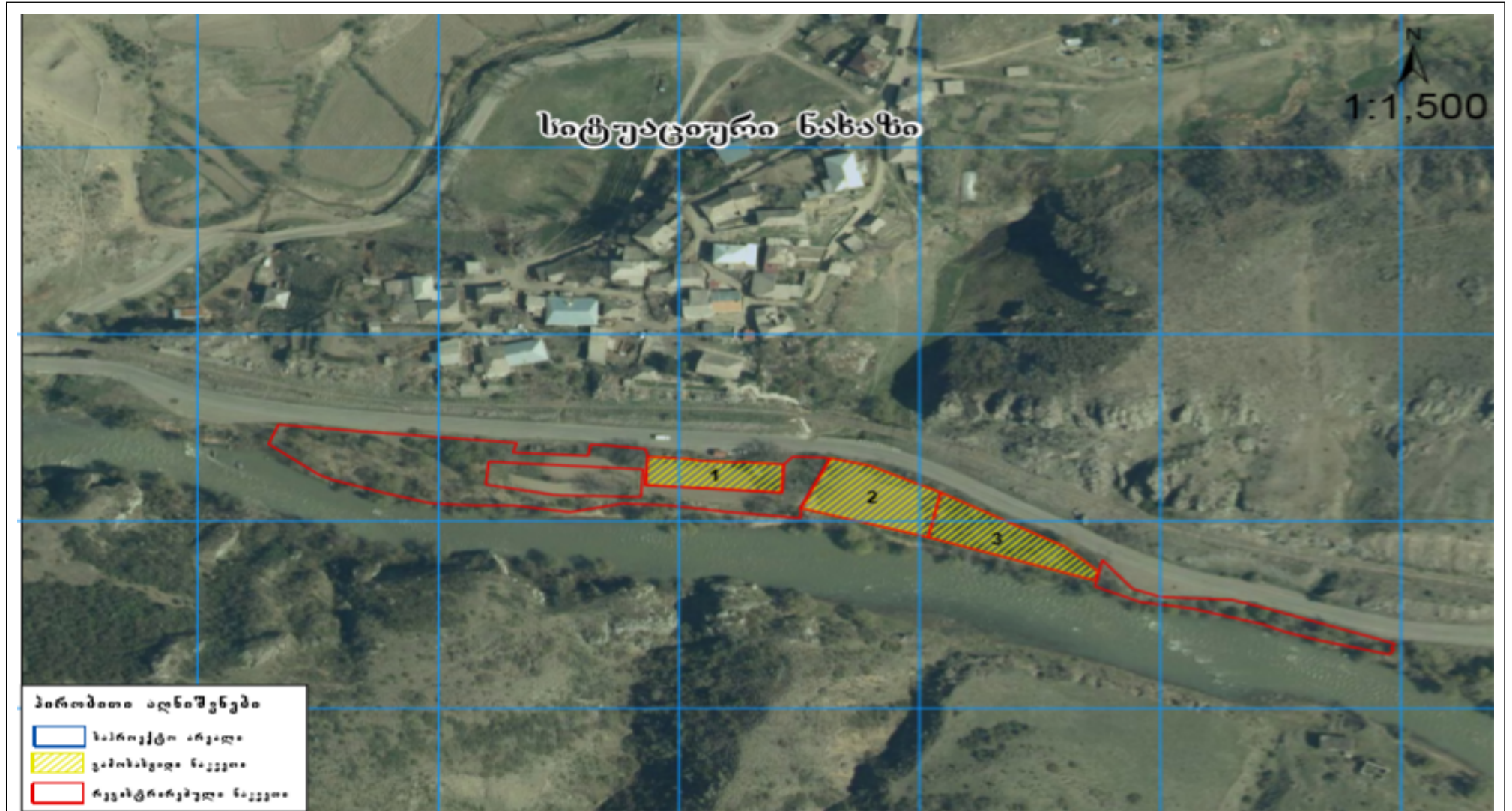
ზემოქმედება შენობა-ნაგებობებზე და უძრავ ქონებაზე

პროექტი ზემოქმედებას ახდენს 1 მიწის ნაკვეთის ღობეზე.

განსახლების/მიწის შესყიდვის აუცილებლობა და სტრატეგია

პროექტის ზემოქმედების შედეგად ფიზიკური ადგილმონაცვლეობა არ უწევს არცერთ ოჯახს.

შენობა-ნაგებობების აღების შემდეგ ოჯახები მიიღებენ კომპენსაციას ჩანაცვლების ღირებულების სრული ოდენობით, ამორტიზაციის გათვალისწინების გარეშე. თანხა გაიცემა უნაღლო ანგარიშსწორებით.

სურათი №3 _სიტუაციური ნახაზი

3.3 ინფორმაციას დაგეგმილი საქმიანობის შეწყვეტის შემთხვევაში ამ საქმიანობის დაწყებამდე არსებული გარემოს მდგომარეობის აღდგენის საშუალებების შესახებ

როგორც ზემოთ იყო აღნიშნული, ბოლო დროს ინტენსიურად მიმდინარეობს სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის მშენებლობა-რეაბილიტაცია. ამ პროცესში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ისეთი ინფრასტრუქტურის ობიექტების სასწრაფო რეაბილიტაცია/მშენებლობა, რომლებიც საფრთხეს უქმნის მოსახლეობას.

- დაგეგმილი საქმიანობის შეწყვეტის შემთხვევაში ამ საქმიანობის დაწყებამდე არსებული გარემოს მდგომარეობის აღდგენის სამუშაოების ჩატარებისათვის, საქმიანობის განმახორციელებლის მხრიდან შემუშავდება საქმიანობის დაწყებამდე არსებული გარემოს მდგომარეობის აღდგენის პროექტს. ექსპლუატაციის ხანგრძლივი შეწყვეტის გეგმა შეთანხმებული იქნება უფლებამოსილ ორგანოებთან (მათ შორის საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან). გეგმის ძირითად შინაარსს წარმოადგენს უსაფრთხოების მოთხოვნები. საქმიანობის შეწყვეტამდე გატარდება შემდეგი სახის ღონისძიებები:
 - ტერიტორიის აუდიტის ჩატარება
 - ინფრასტრუქტურის ტექნიკური მდგომარეობის დაფიქსირება, ავარიული რისკების და გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით პრობლემატური უბნების გამოვლენა და პრობლემის გადაწყვეტა;
 - ტერიტორიის გარე პერიმეტრის გამაფრთხილებელი და ამკრძალავი ნიშნებით უზრუნველყოფა.

ხიდის ექსპლუატაციის დროებითი გაჩერების ან რემონტის (მიმდინარე და კაპიტალური) შემთხვევაში, საქართველოს საავტომობილო გზების დეპარტამენტი შეიმუშავებს საქმიანობის დროებით შეჩერებასთან ან რემონტთან დაკავშირებულ ოპერატიულ გეგმას, რომელიც პირველ რიგში მოიცავს უსაფრთხოების მოთხოვნებს და შეთანხმებული იქნება ადგილობრივ თვითმმართველობასთან და ყველა დაინტერესებულ იურიდიულ პირთან.

3.4 სამშენებლო ბანაკი

დაგეგმილი საქმიანობის სპეციფიკის, შესასრულებელ სამუშაოთა მოცულობის და საქმიანობის განხორციელების რაიონის ფონური სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გათვალისწინებით მძლავრი ინფრასტრუქტურის მქონე სამშენებლო ბანაკების მოწყობა საჭირო არ არის. საპროექტო ხიდან, არსებულ მისასვლელ გზასთან სიახლოვეს დროებით მოეწყობა საქმიანი ეზო. ხოლო პროექტზე მომუშავე მომსახურე პერსონალისათვის, საცხორებელ სახლად აგრეთვე ყოველდღიური საჭიროებისათვის (კვება, ტანსაცმლის გამოცვლა, ტუალეტი და ა.შ) მშენებელი კომპანიის მიერ კერძო მესაკუთრისაგან დაქირავებული იქნება საცხოვრებელი სახლი.

როგორც ზემოთ იქნა აღნიშნულ სამშენებლო სამუშაოების წარმოებისათვის გათვალისწინებულია მხოლოდ სამშენებლო მოედნის მოწყობა მექანიზმებით გასაჩერებელი ადგილით.

სამშენებლო მოედნის მოსაწყობად საჭირო ნაგებობები და კონტეინერები.

სადარაჯო ჯიხური_1ც.
სასაწყობე კონტეინერი_1ც.
საოფისე კონტეინერი_1ც.
გასახდელი კონტეინერი-1 ც
ბიოტუალეტი 1 ცალი

დაგეგმილი პროექტისათვის გათვალისწინებული არ არის გარემოზე ზემოქმედების ისეთი წყაროების მოწყობა, როგორებიცაა ბეტონის ან ასფალტბეტონის საამქრო და სხვ.

სამშენებლო მასალების, კონსტრუქციების, ტექნოლოგიური პროცესისათვის საჭირო ნივთებს შემოტანილი იქნება მზა სახით.

სამშენებლო მოედნის ტერიტორიაზე ინერტული მასალების სამსხვრევ-დამხარისხებელი საამქროს მოწყობა დაგეგმილი არ არის. ინერტული მასალები და ასფალტ-ბეტონი მზა სახით შემოტანილი იქნება რეგიონში არსებული სხვა იურიდიული პირების საამქროებიდან, რომლებსაც ექნებათ შესაბამისი ლიცენზია ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობასთან დაკავშირებით.

მშენებლობისათვის საჭირო მანქანა მექანიზმების საწვავით მომარაგება მოხდება ავტოცისტერნის მეშვეობით.

სამშენებლო სამუშაოებზე დასაქმდება 15 ადამიანი, რომელთა უმრავლესობა ადგილობრივი მოსახლეობაა, ხოლო რამდენიმე მოწვეული სპეციალისტის საცხოვრებლად გამოყენებული იქნება მიმდებარე სოფლების ტერიტორიაზე დაქირავებული ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლები.

ყოველივე აღნიშნულის გათვალისწინებით საავტომობილო ხიდის მშენებლობისათვის საცხოვრებელი ბანაკის მოწყობა დაგეგმილი არ არის.

ცხრილი -ხიდის მშენებლობისათვის საჭირო მასალების რაოდენობა

დასახელება	რაოდენობა	განზომილება
ბეტონი	4000	მ ³
ინერტული მასალა	5000	მ ³
ასფალტობეტონი	300	მ ³
არმატურა	60	ტ

ცხრილი- მშენებლობაში დასაქმებულთა რაოდენობა

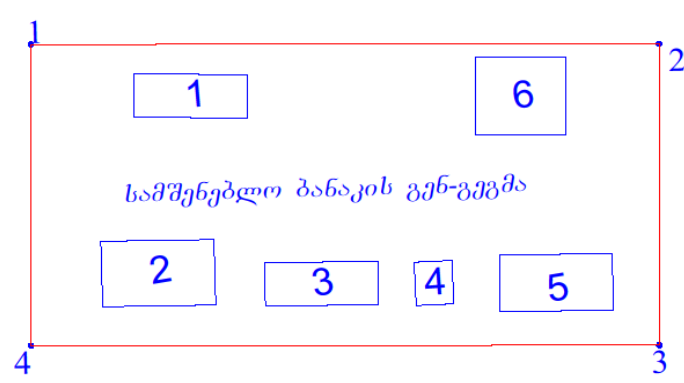
#	პერსონალი	განზომილება	რაოდენობა
1	ობიექტის მენეჯერი	ცალი	1
2	ხიდების ინჟინერი	ცალი	1
3	უსაფრთხოების ინჟინერი	ცალი	1
4	ადგილობრივი მუშა ხელი	ცალი	8
5	ობიექტის დაცვა	ცალი	2
6	მექანიზატორი	ცალი	2

ცხრილი- სამშენებლო ტექნიკის და სატრანსპორტო საშუალებების ჩამონათვალი.

დასახელება	განზომილება	რაოდენობა
ექსკავატორი	ცალი	1
ავტობეტონამრევი	ცალი	1
სანგრევი ჩაქუჩები	ცალი	1
ბულდოზერი	ცალი	2
ავტოთვითმცლელი	ცალი	1
ავტოგრეიდერი	ცალი	1
ასფალტის დამგები	ცალი	1
სარწყავ სარეცხი მანქანა.	ცალი	1
გენერატორი	ცალი	1
მზის ენერჯიაზე მომუშავე სასიგნალო ციმციმები	ცალი	2

სამშენებლო მოედნის კოორდინატები

Number	Easting	Northing
1	329799.0190	4611941.2179
2	329819.0190	4611941.2383
3	329819.0292	4611931.2383
4	329799.0292	4611931.2179

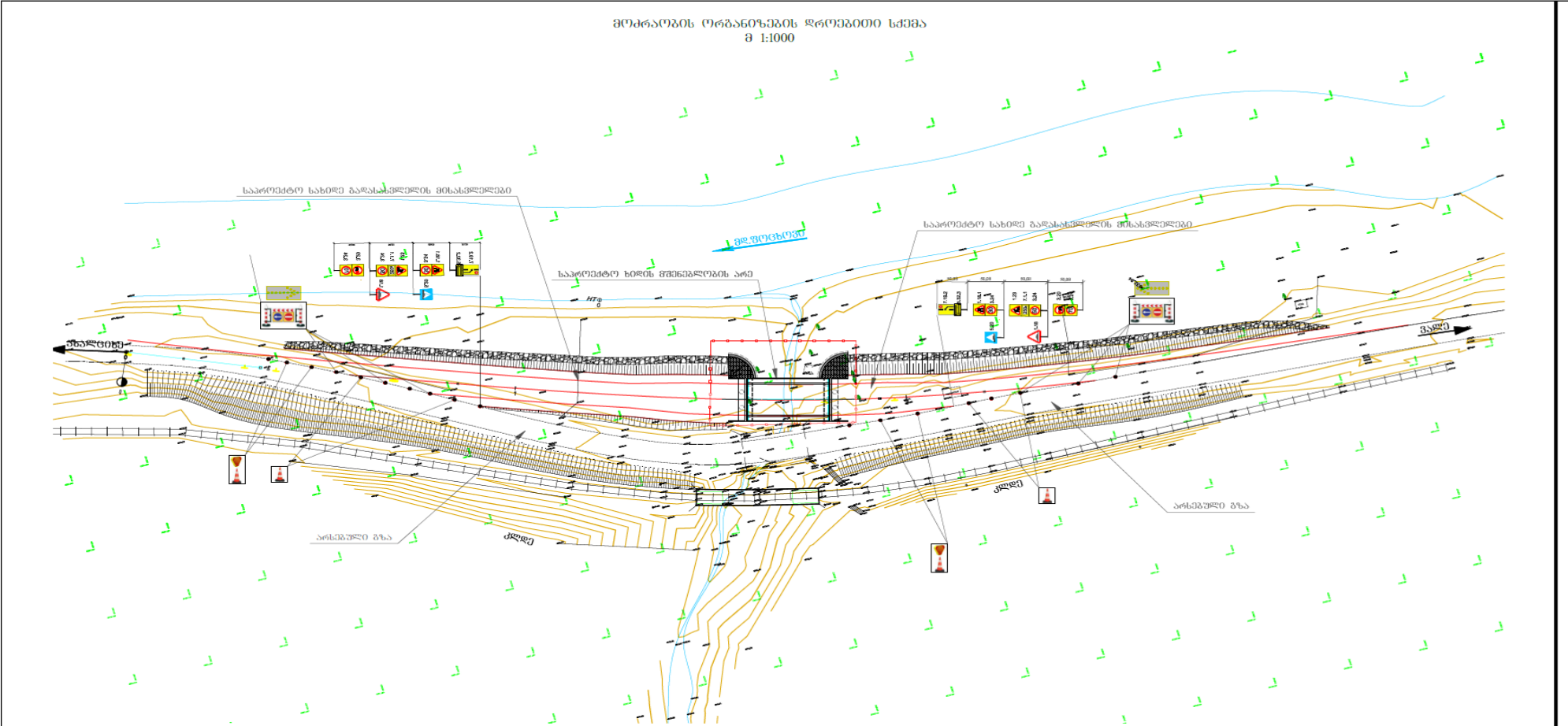

სამშენებლო ბანაკის გენ-გეგმა

1. სადარაჯო-საკონტროლო ჯიხური 8მ²;
2. სასაწყობე კონტეინერი 30მ²;
3. საოფისე კონტეინერი 12მ²;
4. ბიო ტუალეტი 5მ²;
5. გასახდლი კონტეინერი 8მ²;
6. მიწის ნაყოფიერი ფენის დასაწყობება

ნახაზი № -9- სამშენებლო მოედნის გენ-გეგმა

3.5 მშენებლობის და მოძრაობის ორგანიზება

ნახაზი №. 10 მოძრაობის ორგანიზების დროებითი სქემა

3.6 მცენარეული საფარის და ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნა

მოსამზადებელი ეტაპის ერთერთი მნიშვნელოვანი სამუშაოებია მცენარეული საფარის და ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნა და მათი მართვა.

პროექტით გათვალისწინებული 15 სმ საშუალო სიმძლავრის მქონე ნაყოფიერი ფენის მოხსნა მოსახსნელი მიწის ნაყოფიერი ფენის საერთო რაოდენობა იქნება 50 მ³. როგორც ზემოთ იყო აღნიშნული მიწის ნაყოფიერი ფენის დროებით დასაწყობება მოხდება საქმიანი ეზოს ტერიტორიაზე. ნიადაგის ფენის მოხსნის სამუშაოები უნდა განახორციელოს „ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენების და რეკულტივაციის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 31 დეკემბრის N424 დადგენილებით დამტკიცებული ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნების დაცვით. სამუშაოების დასრულების შემდეგ მიწის ნაყოფიერი ფენა გამოიყენება სარეკულტივაციო სამუშაოების ჩასატარებლად.

3.7 სამშენებლო სამუშაოების წყალმომარაგება და ჩამდინარე წყლების არინება

სამშენებლო სამუშაოების შესრულების პროცესში წყალი გამოყენებული იქნება სასმელი დანიშნულებით. როგორც უკვე აღნიშნეთ მშენებლობისთვის საჭირო ასფალტბეტონის ნარევი შემოტანილი იქნება რეგიონში არსებული სხვადასხვა საწარმოებიდან. შესაბამისად ბეტონის დასამზადებლად წყლის გამოყენება საჭირო არ არის.

სასმელად შესაძლებელია ბუტილირებული წყლების გამოყენება. როგორც ზემოთ იყო აღნიშნული პროექტის სპეციფიკიდან გამომდინარე დამოუკიდებელი სამშენებლო ბანაკის ან/და საცხოვრებელი კონტეინერების მოწყობა საჭირო არ არის. აღნიშნულს განაპირობებს სამშენებლო სამუშაოების მოკლე პერიოდი, საჭირო სამშენებლო მასალების მცირე რაოდენობა და დასაქმებული პერსონალის სიმცირე, რომელთაგანაც უმეტესობა ადგილობრივი მაცხოვრებელი იქნება.

სამუშაოების შესრულების პროცესში გამოყენებული სასმელ-სამეურნეო დანიშნულების წყლის რაოდენობა დამოკიდებულია სამუშაოებზე დასაქმებული პერსონალის რაოდენობაზე. წყლის ხარჯი იანგარიშება სამშენებლო ნორმებისა და წესების „შენობების შიდა წყალსადენი და კანალიზაცია“ – СНиП 2.04.01-85 მიხედვით და ერთ მუშაზე თითო ცვლაში შეადგენს 25 ლ-ს.

სამშენებლო სამუშაოებზე დასაქმებული პერსონალის რაოდენობა იქნება დაახლოებით 15 ადამიანი. თუ გავითვალისწინებთ, რომ სამუშაოს რეჟიმი იქნება ერთცვლიანი, ხოლო წელიწადში სამუშაო დღეების რაოდენობა 180 დღე, სასმელ-სამეურნეო დანიშნულების წყლის ხარჯი იქნება:

$$15 \times 25 = 375 \text{ ლ/დღ. ანუ } 375 \times 180 = 67\,500 \text{ ლ/წელ.}$$

სამეურნეო-ფეკალური ჩამდინარე წყლების რაოდენობის მიახლოებითი რაოდენობის გაანგარიშება ხდება გამოყენებული სასმელ-სამეურნეო წყლის 5-10%-იანი დანაკარგის გათვალისწინებით.

სამშენებლო ბაზაზე დაიდგმევა 2 ბიო-ტუალეტი, სამეურნეო-ფეკალური ჩამდინარე წყლების რაოდენობის მიახლოებითი რაოდენობის გაანგარიშება ხდება გამოყენებული სასმელ-სამეურნეო წყლის 5-10%-იანი დანაკარგის გათვალისწინებით. სამეურნეო წყლების შესაგროვებლად მოეწყობა

სასენიზაციო ორმო 20მ³ ტევადობის და დაცლა მოხდება სასენიზაციო მანქანის საშუალებით, რომელიც წყლებს გაიტანს და ჩაუშვებს ადგილობრივი მუნიციპალიტეტის საკანალიზაციო სისტემაში, ადგილობრივ მუნიციპალურ სამსახურთან შეთანხმებით. ბიო-ტუალეტის ავზის მოცულობა არის 220 ლ. დაცლა მოხდება კვირაში ორჯერ.

3.8 ნარჩენების მართვა

სახიდე გადასასვლელის მშენებლობის დროს წარმოქმნილი ნარჩენებიდან აღსანიშნავია საყოფაცხოვრებო ნარჩენები. სამუშაოებზე დასაქმებული პერსონალის რაოდენობა იქნება დაახლოებით 15 ადამიანი. თუ გავითვალისწინებთ, რომ ერთ მომუშავეზე წლის განმავლობაში მოსალოდნელია დაახლოებით 0.73 მ³ საყოფაცხოვრებო ნარჩენების წარმოქმნა, მოსალოდნელი საყოფაცხოვრებო ნარჩენების რაოდენობა დაახლოებით იქნება $15 \times 0.73 \text{მ}^3 = 10.95 \text{მ}^3/\text{წელ}$. საყოფაცხოვრებო ნარჩენები შეგროვდება სამშენებლო ბაზების ტერიტორიაზე, სპეციალურ კონტეინერებში. დაგროვების შესაბამისად საყოფაცხოვრებო ნარჩენები გატანილი იქნება ადგილობრივი მუნიციპალიტეტის ნაგავსაყრელზე.

პროექტით გათვალისწინებული არ არის ფუჭი ქანების სანაყაროს მოწყობა, ვინაიდან მოხდება გრუნტის დამუშავება და გამოყენება მისასვლელი გზების ყრილის მოსაწყობად საერთო რაოდენობით 700 მ³.

აგრეთვე მოხდება წარმოქმნილი სამშენებლო ნარჩენის გატანა საერთო რაოდენობით 50 მ³. ადგილობრივ მუნიციპალიტეტთან შეთანხმებით სანაყაროდ გამოყენებული იქნება ადგილობრივი მუნიციპალიტეტის ნაგავსაყრელი.

საქმიანობის პროცესში ადგილი არ ექნება 200 ტონაზე მეტი არასახიფათო და ინერტული ნარჩენების, ასევე 120 კგ-ზე მეტი რაოდენობით სახიფათო ნარჩენების წარმოქმნას.

დაგეგმილი საქმიანობის ეტაპზე წარმოქმნილი ნარჩენების სავარაუდო რაოდენობა და მათი მართვის საკითხები უფრო დეტალურად განხილული არის ქვემოთ მოცემულ ნარჩენების მართვის გეგმაში.

- მშენებლობის ეტაპზე არ არის მოსალოდნელი ისეთი ნარჩენების წარმოიქმნა როგორც არის: ტყვიის შემცველი ბატარეები, ზეთის ფილტრები, საბურავები და სხვა ისეთი ნარჩენი რომელიც დაკავშირებულია ავტომობილების სარემონტო სამუშაოებთან, რადგან უშუალოდ ტერიტორიაზე არ მოხდება მათი რემონტი.

- მუნიციპალური ნარჩენები განთავსდება ადგილობრივი მყარი ნარჩენების პოლიგონზე;

მშენებლობის ეტაპზე სხვა წარმოქმნილი ნარჩენების მართვის საკითხები იხილეთ ნარჩენების მართვის გეგმაში.

3.9 სარეკულტივაციო სამუშაოები

საქართველოს გარემოსდაცვითი კანონმდებლობის მოთხოვნებიდან გამომდინარე სამშენებლო სამუშაოების დასრულების შემდგომ აუცილებელია სარეკულტივაციო სამუშაოების ჩატარება.

სარეკულტივაციო სამუშაოებში იგულისხმება დროებითი ნაგებობების და მშენებლობისას გამოყენებული დანადგარ-მექანიზმების დემობილიზაცია, მშენებლობის პროცესში დაზიანებული უბნების აღდგენა, წინასწარ მოხსნილი ნიადაგოვანი საფარის მოწყობა მშენებლობისას დროებით

გამოყენებულ ტერიტორიებზე, დაბინძურებული ნიადაგების მოხსნა და გატანა სარემედიაციოდ, სამშენებლო ნარჩენების გატანა და ა.შ.

სარეკულტივაციო სამუშაოები განხორციელდება “ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენების და რეკულტივაციის შესახებ” საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 31 დეკემბრის N424 დადგენილებით დამტკიცებული ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნების მიხედვით, კერძოდ:

რეკულტივაციას ექვემდებარება ყველა კატეგორიის დაზიანებული და დეგრადირებული ნიადაგი, ასევე მისი მიმდებარე მიწის ნაკვეთები, რომლებმაც დაზიანებული და დარღვეული ნიადაგების უარყოფითი ზემოქმედების შედეგად ნაწილობრივ ან მთლიანად დაკარგეს პროდუქტიულობა.

დეგრადირებული ნიადაგის რეკულტივაცია ხორციელდება მისი სასოფლო-სამეურნეო, სატყეო-სამეურნეო, წყალ-სამეურნეო, სამშენებლო, რეკრეაციული, გარემოსდაცვითი, სანიტარიულ-გამაჯანსაღებელი და სხვა დანიშნულების აღდგენის მიზნით.

- საქმიანობის განმახორციელებელი ვალდებულია უზრუნველყოს ნიადაგის საფარის მთლიანობა და მისი ნაყოფიერება მიახლოებით პირვანდელ მდგომარეობამდე, რისთვისაც საჭიროა:
- მოხსნას ნიადაგის ნაყოფიერი და პროდუქტიული ფენა, შეინახოს სპეციალურად გამოყოფილ ადგილას და დაიცვას ნიადაგის ხარისხი (სხვადასხვა ნიადაგის ფენებთან და ქანებთან შერევა, მისი დაბინძურებისაგან, გადარეცხვისაგან, გაბნევისაგან დაცვა და სხვა) მათი დაცვისა და შემდგომი მიზნობრივი დანიშნულებით გამოყენების მიზნით;
- ტერიტორიის დაბინძურების შემთხვევაში, მოახდინოს დამაბინძურებული წყაროს ლიკვიდაცია და უმოკლეს ვადებში ჩაატაროს დაბინძურებული ტერიტორიის რეკულტივაცია, ნიადაგური საფარის მთლიანობის აღდგენის მიმართულებით;
- დაიცვას მიმდებარე ტერიტორია დაზიანებისა და დეგრადაციისაგან.

4 საქართველოს გარემოს დაცვითი პოლიტიკა და კანონმდებლობა

პროექტის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცესში გათვალისწინებულია საქართველოს შემდეგი გარემოსდაცვითი კანონების მოთხოვნები

საქართველოს გარემოსდაცვითი კანონების ნუსხა

მიღების წელი	კანონის დასახელება	სარეგისტრაციო კოდი	საბოლოო ვარიანტი
1994	საქართველოს კანონი ნიადაგის დაცვის შესახებ	370010000.05.001.018678	07/12/2017
1994	საქართველოს კანონი საავტომობილო გზების შესახებ	310090000.05.001.017311	24/12/2013
1995	საქართველოს კონსტიტუცია	010010000.01.001.016012	13/10/2017
1995	საქართველოს კანონი ნარჩენების იმპორტის, ექსპორტის და ტრანზიტის შესახებ	300230000.05.001.018660	07/12/2017
1996	საქართველოს კანონი გარემოს დაცვის შესახებ	360000000.05.001.018613	07/12/2017
1997	საქართველოს კანონი ცხოველთა სამყაროს შესახებ	410000000.05.001.018606	07/12/2017
1997	საქართველოს კანონი წყლის შესახებ	400000000.05.001.018653	07/12/2017
1998	საქართველოს კანონი კურორტებისა და საკურორტო ადგილების სანიტარიული დაცვის ზონების შესახებ	470210000.05.001.018676	07/12/2017
1999	საქართველოს კანონი ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ	420000000.05.001.018620	07/12/2017
1999	საქართველოს კანონი საქართველოს ტყის კოდექსი	390000000.05.001.018603	07/12/2017
2010	საქართველოს კანონი ტყის ფონდის მართვის შესახებ	040030000.05.001.018652	07/12/2017
1999	საქართველოს კანონი საშიში ნივთიერებებით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურების შესახებ	040160050.05.001.018679	07/12/2017
2003	საქართველოს წითელი ნუსხის და წითელი წიგნის შესახებ	360060000.05.001.018650	07/12/2017
2003	საქართველოს კანონი ნიადაგების კონსერვაციისა და ნაყოფიერების აღდგენა-გაუმჯობესების შესახებ	370010000.05.001.018641	07/12/2017
2005	საქართველოს კანონი ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ	300310000.05.001.018748	23/12/2017
2006	საქართველოს კანონი „საქართველოს ზღვისა და მდინარეთა ნაპირების რეგულირებისა და საინჟინრო დაცვის შესახებ“	400010010.05.001.01629	05/05/2011
2007	საქართველოს კანონი ეკოლოგიური ექსპერტიზის შესახებ	360130000.05.001.018662	07/12/2017
2007	საქართველოს კანონი საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ	470000000.05.001.018607	07/12/2017
2007	საქართველოს კანონი კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ	450030000.05.001.018687	07/12/2017
2014	საქართველოს კანონი სამოქალაქო უსაფრთხოების შესახებ	130000000.05.001.01860	07/12/2017
2015	საქართველოს კანონი რადიოაქტიური ნარჩენების შესახებ	120210010.05.001.018680	07/12/2017
2014	ნარჩენების მართვის კოდექსი	360160000.05.001.018604	07/12/2017
2017	გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი	360160000.05.001.018605	07/12/2017

4.1 გარემოსდაცვითი სტანდარტები

წინამდებარე ანგარიშის დამუშავების პროცესში გარემო ობიექტების (ნიადაგი, წყალი, ჰაერი) ხარისხის შეფასებისათვის გამოყენებულია შემდეგი გარემოსდაცვითი სტანდარტები

გარემოსდაცვითი სტანდარტების ნუსხა

მიღების თარიღი	ნორმატიული დოკუმენტის დასახელება	სარეგისტრაციო კოდი
31/12/2013	ტექნიკური რეგლამენტი - „ზედაპირული წყლის ობიექტებში ჩამდინარე წყლებთან ერთად ჩაშვებულ დამაბინძურებელ ნივთიერებათა ზღვრულად დასაშვები ჩაშვების (ზდრ) ნორმების გაანგარიშების მეთოდიკა“, დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის №414 დადგენილებით.	300160070.10.003.017621
31/12/2013	ტექნიკური რეგლამენტი - „საქართველოს ზედაპირული წყლების დაბინძურებისაგან დაცვის შესახებ“, დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის №425 დადგენილებით.	300160070.10.003.017650
03/01/2014	ტექნიკური რეგლამენტი - „აირმტვერდამჭერი მოწყობილობის ექსპლუატაციის შესახებ“ დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის №21 დადგენილებით.	300160070.10.003.017590
03/01/2014	ტექნიკური რეგლამენტი - „არახელსაყრელ მეტეოროლოგიურ პირობებში ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ“, დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის №8 დადგენილებით.	300160070.10.003.017603
31/12/2013	ტექნიკური რეგლამენტი - „ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებათა ზღვრულად დასაშვები გაფრქვევის ნორმების გაანგარიშების მეთოდიკა“, დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის №408 დადგენილებით.	300160070.10.003.017622
06/01/2014	ტექნიკური რეგლამენტი - „ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურების სტაციონარული წყაროების ინვენტარიზაციის მეთოდიკა“, დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის №42 დადგენილებით.	300160070.10.003.017588
03/01/2014	გარემოსდაცვითი ტექნიკური რეგლამენტი - დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის №17 დადგენილებით.	300160070.10.003.017608
14/01/2014	ტექნიკური რეგლამენტის - „გარემოსთვის მიყენებული ზიანის განსაზღვრის (გამოანგარიშების) მეთოდიკა“, დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის №54 დადგენილებით.	300160070.10.003.017673
31/12/2013	ტექნიკური რეგლამენტი - „დაბინძურების სტაციონარული წყაროებიდან ატმოსფერულ ჰაერში გაფრქვევების ფაქტობრივი რაოდენობის განსაზღვრის ინსტრუმენტული მეთოდის, დაბინძურების სტაციონარული წყაროებიდან ატმოსფერულ ჰაერში გაფრქვევების ფაქტობრივი რაოდენობის დამდგენი სპეციალური გამზომ-საკონტროლო აპარატურის სტანდარტული ჩამონათვალისა და დაბინძურების სტაციონარული წყაროებიდან ტექნოლოგიური პროცესების მიხედვით ატმოსფერულ ჰაერში გაფრქვევების ფაქტობრივი რაოდენობის საანგარიშო მეთოდიკა“, დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის №435 დადგენილებით.	300160070.10.003.017660
31/12/2013	ტექნიკური რეგლამენტი - „თევზჭერისა და თევზის მარაგის დაცვის შესახებ“, დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის	300160070.10.003.017645

	№423 დადგენილებით.	
31/12/2013	ტექნიკური რეგლამენტი - „კარიერების უსაფრთხოების შესახებ“, დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის №450 დადგენილებით.	300160070.10.003.017633
31/12/2013	ტექნიკური რეგლამენტი - „ნიადაგის ნაყოფიერების დონის განსაზღვრის“ და „ნიადაგის კონსერვაციისა და ნაყოფიერების მონიტორინგის“ დებულებები, დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის №415 დადგენილებით.	300160070.10.003.017618
31/12/2013	ტექნიკური რეგლამენტი - „ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენებისა და რეკულტივაციის შესახებ“, დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის №424 დადგენილებით.	300160070.10.003.017647
15/01/2014	ტექნიკური რეგლამენტი - „სამუშაო ზონის ჰაერში მავნე ნივთიერებების შემცველობის ზღვრულად დასაშვები კონცენტრაციების შესახებ“, დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის №70 დადგენილებით.	300160070.10.003.017688
15/01/2014	ტექნიკური რეგლამენტი - სასმელი წყლის შესახებ დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის №58 დადგენილებით.	300160070.10.003.017676
31/12/2013	ტექნიკური რეგლამენტი - „საქართველოს მცირე მდინარეების წყალდაცვითი ზოლების (ზონების) შესახებ“, დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის №445 დადგენილებით.	300160070.10.003.017646
03/01/2014	ტექნიკური რეგლამენტი - „საქართველოს ტერიტორიაზე რადიაციული უსაფრთხოების ნორმების შესახებ“, დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის №28 დადგენილებით.	300160070.10.003.017585
31/12/2013	ტექნიკური რეგლამენტი - „წყალდაცვითი ზოლის შესახებ“, დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის №440 დადგენილებით.	300160070.10.003.017640
03/01/2014	ტექნიკური რეგლამენტი - „წყლის სინჯის აღების სანიტარიული წესების მეთოდიკა“ დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის №26 დადგენილებით.	300160070.10.003.017615
04/08/2015	ტექნიკური რეგლამენტი - „კომპანიის ნარჩენების მართვის გეგმის განხილვისა და შეთანხმების წესი“. დამტკიცებულია საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის მინისტრის №211 ბრძანებით	360160000.22.023.016334
11/08/2015	ტექნიკური რეგლამენტი - „ნავაგსაყრელების მოწყობის ოპერირების, დახურვისა და შემდგომი მოვლის შესახებ“. დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის N421 დადგენილებით.	300160070.10.003.018807
17/08/2015	ტექნიკური რეგლამენტი - „სახეობებისა და მახასიათებლების მიხედვით ნარჩენების ნუსხის განსაზღვრისა და კლასიფიკაციის შესახებ“. დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის N426 დადგენილებით.	300230000.10.003.018812
01/08/2016	საქართველოს მთავრობის 2015 წლის 11 აგვისტოს #422 დადგენილება „ნარჩენების აღრიცხვის წარმოების, ანგარიშგების განხორციელების ფორმისა და შინაარსის შესახებ“.	360100000.10.003.018808
15/01/2014	ტექნიკური რეგლამენტი-„სამკურნალო-პროფილაქტიკური დაწესებულებების ნარჩენების შეგროვების, შენახვისა და გაუვნებლობის სანიტარიული წესები და ნორმები“, დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №64 დადგენილებით.	300160070.10.003.017682
16/03/2009	„გარემოზე ზემოქმედების შეფასების შესახებ“ დებულება დამტკიცებულია საქართველო გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების მონისტრის 2009 წლის 9 მარტის ბრძანებით №8	360160000.22.023.012.881

21/02/2017	საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულების - გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის მიერ სახელმწიფო კონტროლის განხორციელების წესის შესახებ“ - დამტკიცებული მთავრობის დადგენილებით #61.	040030000.10.003.018446
24/02/2017	ტექნიკური რეგლამენტი – “სპეციალური მოთხოვნები საშიში ნარჩენების შეგროვებასთან და დამუშავებასთან დაკავშირებით“-დამტკიცებული მთავრობის #145 განკარგულებით	360160000.10.003.019210

4.2 საერთაშორისო ხელშეკრულებები

საქართველო მიერთებულია მრავალ საერთაშორისო კონვენციას და ხელშეკრულებას, რომელთაგან ქარხნის ფუნქციონირების გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცესში მნიშვნელოვანია შემდეგი:

- ბუნებისა და ბიომრავალფეროვნების დაცვა:
 - კონვენცია ბიომრავალფეროვნების შესახებ, რიო დე ჟანეირო, 1992 წ;
 - კონვენცია გადაშენების პირას მყოფი ველური ფაუნისა და ფლორის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ (CITES), ვაშინგტონი, 1973 წ;
 - ბონის კონვენცია ველური ცხოველების მიგრაციული სახეობების დაცვის შესახებ, 1983
- კლიმატის ცვლილება:
 - გაეროს კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენცია, ნიუ-იორკი, 1994 წ;
 - მონრეალის ოქმი ოზონის შრის დამშლელ ნივთიერებათა შესახებ, მონრეალი, 1987;
 - ვენის კონვენცია ოზონის შრის დაცვის შესახებ, 1985 წ;
 - კიოტოს ოქმი, კიოტო, 1997 წ;
 - გაეროს კონვენცია გაუდაბნობების წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ, პარიზი 1994.
- დაბინძურება და ეკოლოგიური საფრთხეები:
 - ევროპის და ხმელთაშუა ზღვის ქვეყნების ხელშეკრულება მნიშვნელოვანი კატასტროფების შესახებ, 1987 წ.
- კულტურული მემკვიდრეობა:
 - კონვენცია ევროპის კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის შესახებ;
 - კონვენცია ევროპის არქეოლოგიური მემკვიდრეობის დაცვის შესახებ.
- საჯარო ინფორმაცია:
 - კონვენცია გარემოს დაცვით საკითხებთან დაკავშირებული ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის, გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში საზოგადოების მონაწილეობისა და ამ სფეროში მართლმსაჯულების საკითხებზე ხელმისაწვდომობის შესახებ (ორჰუსის კონვენცია, 1998 წ.)

5 დაგეგმილი საქმიანობის განხორციელების რაიონის ბუნებრივი და სოციალური გარემოს ფონური მდგომარეობა და რელიეფურ-მორფოლოგიური პირობები

წინამდებარე თავში წარმოდგენილია ინფორმაცია პროექტის განხორციელების ადგილმდებარეობის ბუნებრივი და სოციალურ-ეკონომიკური პირობების შესახებ. წარმოდგენილ ინფორმაციას საფუძვლად უდევს ლიტერატურული წყაროები და საფონდო მასალები, სტატისტიკური მონაცემები, დამკვეთის მიერ მოწოდებული მასალები და უშუალოდ საკვლევი ტერიტორიის ფარგლებში ჩატარებული სავლე კვლევების შედეგები. მოცემული ინფორმაცია შემდგომში გამოყენებული იქნება ობიექტის მშენებლობით და ექსპლუატაციით მოსალოდნელი ზემოქმედებების სახეების დასადგენად და მათი მასშტაბების შესაფასებლად.

5.1 მხარის მოკლე სოციალური დახასიათება

სამცხე – ჯავახეთი საქართველოს სამხრეთ – აღმოსავლეთით მდებარეობს. მასში შედის სამი ისტორიული მხარე – სამცხე, ჯავახეთი და თორი. რეგიონი აჭარას, გურიას, იმერეთს შიდა ქართლს, ქვემო ქართლს, სომხეთსა და თურქეთს ესაზღვრება. რეგიონის ტერიტორია 6421 კმ². მოსახლეობის სიმჭიდროვე 1 კვ.კმ – ზე 32 კაცს შეადგენს. რეგიონში ექვსი თვითმმართველი ერთეულია – ახალციხის, ადიგენის, ასპინძის, ბორჯომის, ნინოწმინდის და ახალქალაქის მუნიციპალიტეტები. რეგიონული ცენტრი ქალაქი ახალციხეა, სადაც განთავსებულია სახელმწიფო რწმუნებულის – გუბერნატორის ადმინისტრაცია. მხარეში 353 დასახლებული პუნქტია, მათ შორის ხუთი ქალაქია: ახალქალაქი, ახალციხე, ბორჯომი, ვალე, ნინოწმინდა. შვიდი დაბაა: ბაკურიანი, ბაკურიანის ანდეზიტი, წალვერი, ახალდაბა, ადიგენი, აბასთუმანი, ასპინძა, 254 სოფელი. რეგიონს გააჩნია ხელსაყრელი გეოპოლიტიკური მდებარეობა, მას ესაზღვრება თურქეთის და სომხეთის სახელმწიფოები, რაც ხელსაყრელ პირობებს ქმნის მეზობელ ქვეყნებთან სავაჭრო – ეკონომიკური და კულტურული ურთიერთობების განვითარებისთვის. რეგიონის ტერიტორიაზე გადის ბაქო – თბილისი – ჯეიჰანის ნავთობ სადენი, ტრანსკასპიური გაზსადენი, მარაბდა – ახალქალაქი – ყარსის რკინიგზა. ბოლო წლების მდგომარეობით სამცხე – ჯავახეთში მოსახლეობას 213,5 ათას ადამიანს შეადგენდა, რაც საქართველოს მთლიანი მოსახლეობის 5% -ზე მცირედით ნაკლებია. ბოლო ათი წლის მაჩვენებლების მიხედვით შეინიშნება ზრდის ტენდენცია. რეგიონის მოსახლეობის 31% (66,5 ათასი ადამიანი) ქალაქებში ცხოვრობს, ხოლო 69% (147 ათასი ადამიანი) – სოფლებში. მუნიციპალიტეტებს შორის ყველაზე მეტი მაცხოვრებელი რეგისტრირებულია ახალქალაქისა (65 ათასი) და ახალციხის (48,4 ათასი) მუნიციპალიტეტებში.

ეკონომიკა.

რეგიონში დაქირავებით დასაქმებულთა საშუალო წლიური რაოდენობა 9750 ადამიანს შეადგენს. მათ შორის ყველაზე მეტი დასაქმებულია მშენებლობაში, გადამამუშავებელ მრეწველობაში, ვაჭრობაში, ავტომობილებისა და სხვადასხვა საყოფაცხოვრებო საგნების შეკეთების სექტორში. ბოლო წლების მონაცემებით რეგიონში ოჯახების საშუალო თვიური შემოსავალი 857 ლარს შეადგენდა, რაც 320 ლარით მეტია წინა წლების ანალოგიურ მაჩვენებელზე. ამ მაჩვენებლით რეგიონი პირველ ადგილზეა საქართველოში, თუმცა სამცხე – ჯავახეთში დაქირავებული შრომიდან მიღებული შემოსავლების ერთ – ერთი ყველაზე დაბალი წილია (13%).

რეგიონში სოფლის მეურნეობის პროდუქტების გაყიდვით შინამეურნეობებიდან მიღებული შემოსავალი 22% - ს შეადგენს და სხვა რეგიონებთან შედარებით ყველაზე მაღალია. შემოსავლების ყველაზე დიდ წყაროს ფულადი გზავნილები და პენსიები წარმოადგენენ.

რეგიონის მოსახლეობის მთლიანი ხარჯები მუდმივად იზრდება. ასევე იზრდება ოჯახის საშუალო თვიური ხარჯები. ოჯახების მთლიან ბიუჯეტში სურსათზე გაწეული ხარჯების წილი ყველაზე მაღალია და მთლიანი თვიური ხარჯების 26,1% შეადგენს. სამცხე – ჯავახეთში ოჯახების საშუალო თვიური ხარჯების ოდენობა საქართველოს სხვა რეგიონებთან შედარებით ყველაზე მაღალია.

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებით რეგიონის მთლიანი დამატებითი ღირებულება მზარდი ტენდენციით ხასიათდება. ინვესტიციების მოზიდვა და მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარება რეგიონში ეკონომიკის განვითარებისთვის ერთ – ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენს. ბოლო წლებში რეგიონში 495 მლნ. ლარზე მეტი ინვესტიცია განხორციელდა. მათ შორის, კერძო ინვესტიციების მოცულობამ 397 მლნ. ლარზე მეტი შეადგინა. ბოლო წლების განმავლობაში მსხვილი უცხოური ინვესტიციები ჩაიდო გადამამუშავებელ მრეწველობასა და ენერჯეტიკაში.

რეგიონში ფინანსური ინსტიტუტების სერვისებზე შეზღუდული ხელმისაწვდომობა, ბიზნეს – განათლების დაბალი დონე, მუშახელის დაბალი კვალიფიკაცია, მარკეტინგის არაეფექტიანი სტრატეგიები, ასევე, მოძველებული ტექნოლოგიები და წარმოების მწირი შესაძლებლობები ნეგატიურ ზეგავლენას ახდენს რეგიონში ბიზნესის განვითარებაზე, რაც, თავის მხრივ დასაქმების მაჩვენებელზეც აისახება.

სამცხე – ჯავახეთის მხარეში გადამწვეტი ადგილი უკავია აგრარულ სექტორს, ამ დარგის წილად მოდის მთლიანი შიდა პროდუქტის 49 %, დარგში დასაქმებულია შრომითი რესურსების უდიდესი ნაწილი.

საპროექტო უბანი მდებარეობს სოფელ ივლიტას მიმდებარედ. სოფელი მდებარეობს გზის მარჯვენა მხარეს, სარკინიგზო ხაზის გადაღმა, მთის ფერდზე. ბოლო მონაცემებით სოფელში 227 მოსახლეა.

5.2 კლიმატი

სახიდე გადასასვლელის ბურჯების განლაგების რაიონის კლიმატი ხასიათდება ცივი ზამთრით და შედარებით რბილი ზაფხულით. კლიმატური პირობები მოცემულია უახლოესი მეტეოროლოგიური სადგურის (ახალციხის) მონაცემების მიხედვით.

ჰაერის საშუალო წლიური ტემპერატურაა $+9.0^{\circ}\text{C}$;

ყველაზე ცივი თვის – იანვრის საშუალო თვიური ტემპერატურაა -3.8°C ;

ყველაზე ცხელის აგვისტოსი კი $+20.5^{\circ}\text{C}$;

ტემპერატურის აბსოლუტური მინიმუმია -32.0°C ;

აბსოლუტური მაქსიმუმი კი $+39.0^{\circ}\text{C}$;

ჰაერის საშუალო წლიური ფარდობითი ტენიანობაა 69%; ყველაზე ცივი თვის (იანვრის) 75% (საშუალო), აგვისტოში კი 63%. აბსოლუტური მინიმუმი 63%, აბსოლუტური მაქსიმუმი (დეკემბერი) 78%.

ქარის საშუალო წლიური სიჩქარე არის -1.60 მ/წმ. გაბატონებული მიმართულების ქარებია: ჩრდილო-აღმოსავლეთის 16%-ანი, აღმოსავლეთის 17%-ანი, სამხრეთ-აღმოსავლეთის 11%-ანი, სამხრეთ-დასავლეთის 18%-ანი და დასავლეთის 20%-ანი განმეორებაობით.

მოსალოდნელი მაქსიმალური სიჩქარე:

წელიწადში ერთხელ – 19.0 მ/წმ,

5 წელიწადში ერთხელ -23.0 მ/წმ,

10 წელიწადში ერთხელ – 27.0 მ/წმ,

20 წელიწადში ერთხელ – 29.0 მ/წმ.

ქარის წნევა 5 წელიწადში ერთხელ – 0.30 კპა,

15 წელიწადში ერთხელ 0.48 კპა. შტილიანი დღეების რაოდენობა შეადგენს 62%.

ნალექების საშუალო წლიური რაოდენობაა – 513 მმ. ნალექების დღედამური მაქსიმუმია – 62 მმ. თოვლის საფარიანი დღეების რაოდენობაა – 63. თოვლის საფარის წონაა 0.68 კკა.

ნიადაგის ჩაყინვის სიღრმე თიხებისა და თიხნარებისათვის არის 59 სმ, წვრილი და მტვრისებური ქვიშის და თიხაქვიშებისათვის 71 სმ, მსხვილი და საშუალო სიმსხვილის და ხრემისებური ქვიშებისათვის 77 სმ და მსხილნატეხოვანი გრუნტებისათვის 88 სმ.

5.3 ზოგადი გეოლოგიური პირობები

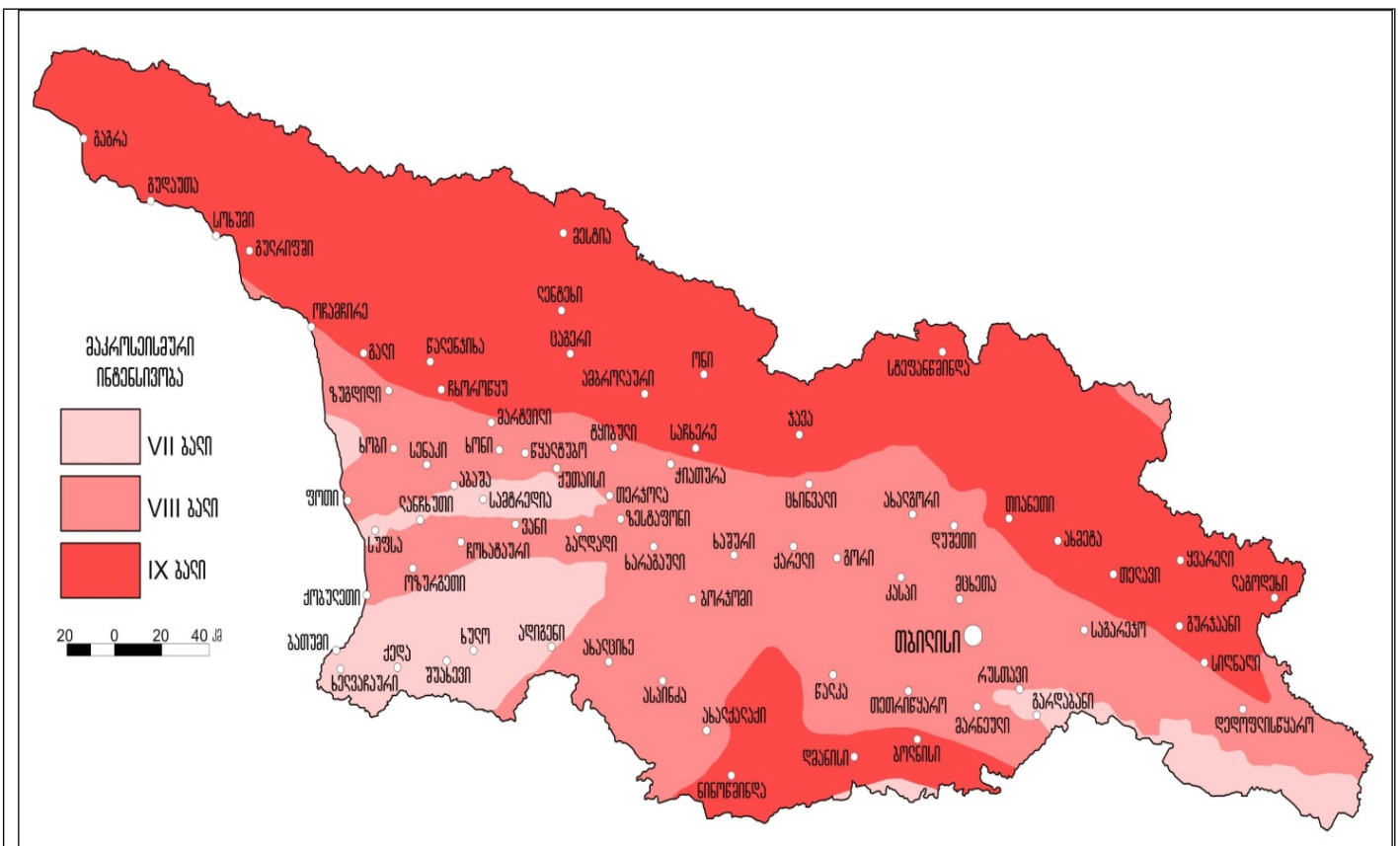
საქართველოს საინჟინრო-გეოლოგიური დარაიონების მიხედვით საკვლევ რაიონი მიეკუთვნება აჭარა-თრიალეთის ნაოჭა სისტემის საინჟინრო-გეოლოგიური ოლქის კლდოვანი და ნახევრადკლდოვანი პალეოგენურ-ნეოგენური ქვიშაქვოვან-სუბარგილიტური და პიროკლასტური ქანების საინჟინრო-გეოლოგიური რაიონის ახალციხის ქვაბულის ქვერაიონს.

5.4 გეომორფოლოგია

საქართველოს გეომორფოლოგიური დარაიონების სქემატური რუქის მიხედვით საკვლევ რაიონი მიეკუთვნება ახალციხის სინკლინალური ქვაბულის დენუდაციურ-ეროზიულ რელიეფს.

5.5 სეისმური პირობები

ნორმატიული დოკუმენტის “სეისმომედეგი მშენებლობა” (პნ01.01-09) მიხედვით რაიონი მიეკუთვნება მიწისძვრების 9 ბალიან ზონას.

სურათი №4_ საქართველოს სეისმური დარაიონების რუქა

5.6 ტექტონიკური პირობები

გეოტექტონიკური თვალსაზრისით რაიონი მიეკუთვნება აჭარა-თრიალეთის ნაოჭა სისტემის სამხრეთ ზონის ახალციხის ქვეზონას. ლითოლოგიურად ის წარმოდგენილია პალეოგენური ასაკის (P2) არგილიტებით, ქვიშაქვებით, ბაზალტებით და ბრექჩიებით, რომლებიც გადაფარულია ალუვიურ-დელუვიურ-პროლუვიური წარმოშობის ნალექებით.

5.7 ჰიდროგეოლოგია

საქართველოს ჰიდროგეოლოგიური დარაიონების მიხედვით საკვლევი რაიონი მიეკუთვნება აჭარა-თრიალეთის ნაოჭა ზონის წყალწნევიანი სისტემების ჰიდროგეოლოგიური ოლქის ნაპრალოვანი წყლების ახალციხის არტეზიული აუზის ჰიდროგეოლოგიურ რაიონს.

რაიონის ჰიდროგრაფიული ქსელის მთავარ არტერიას წარმოადგენს მდ.ფოცხოვი, რომელიც ვერ ახდენს უარყოფით ზეგავლენას საპროექტო სახიდე გადასასვლელზე.

5.8 გეოტექნიკური პირობების აღწერა

სახიდე გადასასვლელის მოწყობის ადგილას გავრცელებული გრუნტების ფიზიკურ-მექანიკური თვისებების მახასიათებლების საანგარიშო მნიშვნელობები მოცემულია შესაბამის დანართი 4-ში.

გრუნტის წყალი გამოვლინდა ორივე ჭაბურღილში მიწის ზედაპირიდან 3.00 და 3.30 მ-ის სიღრმეზე. გრუნტის წყალი ქიმიური შემადგენლობის მიხედვით არის სულფატურ-ქლორიდულ-ჰიდროკარბონატულ-კალციუმ-ნატრიუმ-მაგნიუმიანი. მას არ ახასიათებს არცერთი სახის აგრესიული თვისებები ნებისმიერ ცემენტზე დამზადებული ნებისმიერი მარკის ბეტონის მიმართ და ახასიათებს სუსტი აგრესიული თვისებები რკინა-ბეტონის არმატურაზე მისი პერიოდულად დასველების პირობებში.

სახიდე გადასასვლელის განლაგების რაიონის სეისმურობა არის 9 ბალი. რადგან ფუნდამენტების საფუძვლად რეკომენდირებული გრუნტები სეისმური თვისებების მიხედვით არის II კატეგორიის, ამიტომ უბნის სეისმურობაც იქნება 9 ბალი.

სახიფათო გეოდინამიკური პროცესები არ ფიქსირდება.

გეოტექნიკური პირობების სირთულის მიხედვით არის II კატეგორიის.

საინჟინრო გეოლოგიური დასკვნა

1. საქართველოს გეომორფოლოგიური დარაიონების სქემატური რუქის მიხედვით საკვლევი რაიონი მიეკუთვნება ახალციხის სინკლინალური ქვაბულის დენუდაციურ-ეროზიულ რელიეფს.
2. გეოტექტონიკური თვალსაზრისით რაიონი მიეკუთვნება აჭარა-თრიალეთის ნაოჭა სისტემის სამხრეთ ზონის ახალციხის ქვეზონას.
3. საქართველოს საინჟინრო-გეოლოგიური დარაიონების მიხედვით საკვლევი რაიონი მიეკუთვნება აჭარა-თრიალეთის საინჟინრო-გეოლოგიური ოლქის კლდოვანი და ნახევრადკლდოვანი პალეოგენურ-ნეოგენური ქვიშაქვოვან-სუბარგილიტური და პიროკლასტური ქანების საინჟინრო-გეოლოგიური რაიონის ახალციხის ქვაბულის ქვერაიონს.

4. საქართველოს ჰიდროგეოლოგიური დარაიონების მიხედვით საკვლევი რაიონი მიეკუთვნება აჭარა-თრიალეთის ნაოჭა ზონის წყალწნევიანი სისტემების ჰიდროგეოლოგიური ოლქის ნაპრალოვანი წყლების ახალციხის არტეზიული აუზის ჰიდროგეოლოგიურ რაიონს.
5. გრუნტის წყალს არ ახასიათებს არცერთი სახის აგრესიული თვისებები ნებისმიერ ცემენტზე დამზადებული ნებისმიერი მარკის ბეტონის მიმართ და ახასიათებს სუსტი აგრესიული თვისებები რკინა-ბეტონის არმატურაზე მისი პერიოდულად დასველების პირობებში.
6. სახიდე გადასასვლელის მოწყობის განლაგების უბნის სეისმურობა შეადგენს 9 ბალს.
7. სახიფათო გეოდინამიკური პროცესები არ ფიქსირდება.
8. გეოტექნიკური პირობების სირთულის მიხედვით სახიდე გადასასვლელის მოწყობის განლაგების რაიონი არის II კატეგორიის.
9. ბურჯების ფუნდამენტების საფუძვლად შერჩეულ უნდა იქნას სგე 3 ან სგე 5-ის გრუნტი.

(გთხოვთ იხ დანართი 4 საინჟინრო გეოლოგიური გამოკვლევა)

5.9 ნიადაგი და ლანდშაპტი

ნიადაგი - პროექტის განხორციელების რეგიონის ნიადაგ საფარი საკმაოდ ერთფეროვანი ტიპის ნიადაგებ ით არის წარმოდგენილი. ინტენსიური მიწათმოქმედების ზოლში, სადაც მდებარეობს საპროექტო სახიდე გადასასვლელი, ყავისფერი და ალუვიური ნიადაგებია გავრცელებული.

ლანდშაფტის სახელწოდება - მთის ქვაბულის დენუდაციურ-ეროზიულ-აკუმულაციური ლანდშაფტი სტეპის, ფრიგანის, შიბლიაკის და იშვიათად მთის ნახევრად უდაბნოს მცენარეულობით.

რელიეფი - ეროზიულ-დენუდაციური, ელუვიურაკუმულაციური. გაბატონებულია მთის ქვაბულების ბტყელი და დამრეცი ფსკერი და მიმდებარე ციცაბო ფერდობები, რომელიც ზოგან ტერასირებულია.

გეოლოგიური აგებულება - ტერიგენული, ვულკანოგენურ-დანალექი და ვულკანოგენური ფორმაციები.

ანთროპოგენური ტრანსფორმაციის ხარისხი - საკმაოდ მაღალია და 95% აღწევს.

მცენარეული საფარი. დამახასიათებელია მთის ტეპები, ფრიგანა, შიბლიაკი და ზოგან მთის ნახევრად უდაბნოები (განსაკუთრებით სამხრეთი ექსპოზიციის ფერდობებზე).

ანთროპოგენური ტრანსფორმაციის ხასიათი. უმთავრესად გამოიყენება ერთწლიანი სასოფლოსამეურნეო პროდუქციის წარმოების მიზნით.

ანთროპოგენური ტრანსფორმაციის ხარისხი – 95%.

ფაუნა – წარმოდგენილია სტეპის (სემიარიდული) სახეობებით (ძირითადად მღრნელებით, ქვეწარმავლებით, ამფიბიებით), რომლებიც დაკავშირებულია მარცვლეულ კულტურებთან და მეორადი დაჭაობების ადგილებთან. მათი განადგურებისთვის მოსახლეობა აქტიურად მოქმედებს.

საპროექტო დერეფანში და მისი მიმდებარე ტერიტორიებზე წარმოდგენილია ეროზიულ აკუმულაციური. ბორცვიანი და დახრილი სუსტად დანაწევრებული ვაკეები. ზოგან დასერილია ტერასებითა და ხრამებით, გაბატონებულია დამრეცი ფერდობები აქედან გამომდინარე ასათვისებელი ტერიტორიები განეკუთვნება საშუალოზე დაბალი ღირებულების მქონე ლანდშაფტების კატეგორიას.

სურათი №5 - მიმდებარე ტერიტორიის ლანდშაპტი

5.10 ჰიდროლოგიური პირობები.

ხევი სათავეს იღებს სამცხე-ჯავახეთის მხარის ახალციხის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ზღვის დონიდან 1130 მ სიმაღლეზე და უერთდება მდ. ფოცხოვს მარცხენა მხრიდან.

ხიდისთვის შერჩეულ კვეთამდე $\nabla 978$ მზდ ხევის სიგრძე 2.24 კმ-ია, საშუალო ვარდნა 151.0 მ, ქანობი 67.4 %ი, წყალშემკრები აუზის უმაღლესი ნიშნული 1137 მზდ, ფართობი 0.89 კმ².

ხევის წყალშემკრებ აუზს მიმართულება აქვს ჩრდილოეთიდან სამხრეთ-დასავლეთისაკენ. ჩრდილოეთით და სამხრეთ-დასავლეთით ესაზღვრება მდ. ლერწიანას წყალშემკრებ აუზს, რომლისგანაც გამოყოფილია ზღვის დონიდან 1153.2 მ სიმაღლით, აღმოსავლეთით ესაზღვრება მდ. ფოცხოვში ჩამდინარე პატარა ხევი.

ხევის წყალშემკრები აუზი მდებარეობს მესხეთის ქედის სამხრეთით და მოიცავს ახალციხის ქვაბულის ნაწილს. აუზის რელიეფი ხევის სათავეში მთიანია, ქვემოთ კი გორაკ-ბორცვიანია, სათავეში დანაწევრებულია პატარა ხევების ღრმად ჩაჭრილი ხეობებით. აუზის დადაბლებული ადგილები ათვისებულია სასოფლო-სამეურნეო კულტურებით.

აუზის გეოლოგიურ აგებულებაში მონაწილეობას იღებენ ანდეზიტო-ბაზალტები, ქვიშაქვები და თიხაფიქლები, რომლებიც გადაფარულია თიხნარი ნიადაგით.

ხევი საზრდოობს თოვლის და წვიმის წყლით

(გთხოვთ იხ დანართი 5 ჰიდროლოგიური ანგარიში)

5.11 ბიოლოგიური გარემო

მოცემული ანგარიში მოიცავს საკვლევ ტერიტორიაზე არსებული ბიოლოგიური გარემოს შეფასებას, მასზე სახიდე გადასასვლელის მშენებლობით განპირობებული ზემოქმედების ანალიზს, ასევე სხვადასხვა სახის რეკომენდაციას, რომელთა განხორციელებითაც მიიღწევა ზემოქმედების ეფექტის შერბილება. ეს ინფორმაცია დოკუმენტში წარმოდგენილია სხვადასხვა თავში.

5.11.1 ფლორა

ბოტანიკოსის მიერ ჩატარდა პოტენციური საპროექტო ტერიტორიის მოკლევადიანი ბოტანიკური შესწავლა, რომლის მიზანი იყო შემოთავაზებული მარშრუტის გასწვრივ არსებული ძირითადი ჰაბიტატების/მცენარეულობის ტიპების აღწერა და მათი ვიზუალურ დაკვირვებაზე დაფუძნებული შეფასება.

ახალციხის რაიონში სამი ძირითადი ზონაა, ესენია: გარდამავალი ტყე-სტეპი, მთის ტყე და მდელო. ახალციხის რაიონის ცენტრალურ ნაწილში გაბატონებულია ტყის ქსეროფიტული ბუჩქები და ნახევრად ბუჩქნარი (ღვია, გლერმა, ზღარბა, შავგაჯა) აგრეთვე ქსეროფიტული მრავალწლიანი ბალახეულობა. დიდი ფართობი უჭირავს ველის წიწვოვან და ვაციწვერიან დაჯგუფებებს, სამხრეთ და ჩრდილოეთ ნაწილში მთის ტყის ქვედა ზონა მუხნარ-რცხილნარს უკავია, მესხეთის ქედის ტყის ზედა ზონაში გავრცელებულია ნამვნარ - სოჭნარი, ხოლო ერუშეთის ქედის ამავე ზონაში - მთის ფიჭვნარი. ქედების თხემურ ზოლში სუბალპური და ალპური მდელოებია, რომლებიც ერუშეთის ქედზე ველის ელემენტებსაც შეიცავს.

ამჟამად საპროექტო ხიდის მიმდებარე ტერიტორიაზე წარმოდგენილია სტეპის, ფრიგანის, შიბლიაკის და იშვიათად მთის ნახევრად უდაბნოს მცენარეულობა, თითქმის მთელი ფართობი უკავიათ სასოფლო სამეურნეო სავარგულებს (კარტოფილი, მარცვლოვნების და სხვ.). სემიარიდული ტყეები თითქმის მთლიანად არის გაჩეხილი და მათი ადგილი უკავიათ მეორეულ ჯაგეკლიანებს, მდელო-სტეპსა და სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებს.

საკვლევ ტერიტორიაზე საბაზისო საველე კვლევის ფარგლებში გამოვლენილი არ ყოფილა არცერთი ეს მნიშვნელოვანი ჰაბიტატი ან სახეობა. საპროექტო სახიდე გადასასვლელის მშენებლობის ადგილი წარმოადგენს ურბანულ ზონას. აქ მცენარეული საფარის ძირითადი შემადგენელია კულტურული და მეორეული სახეობები. უნდა აღინიშნოს, რომ საკვლევ ტერიტორიები ძალიან სახეცვლილია, იგი მთლიანად გადამოვილია. ფლორისტული შემადგენლობით ღარიბია. დამახასიათებელია ქსეროფიტული ეკლიანი ბალახოვნები.

ბალახოვნები და ბუჩქნარები: ავშანი (Artemisia caucasica), ავშანი (Artemisia phyllostachys = A. meyeriana), აბზინდა (Artemisia absinthium), მხოხავი ჭანგა (Agropyrum repens), ხურხუმო (Salicornia herbacea), ხურხუმო (Salicornia nodulosa), ჩარანი (Salsola ericoides), ურო (Andropogon ischaemum), ხურხუმო (Salsola stellulata), ხურხუმო (Salsola cana), ყარდანი (Salsola dendroides), ბოლქვიანი თივაქასრა (Poa bulbosa), კალია (Salsola crassa), ჭანგა (Agropyrum), ქართული კოწახური (Berberis iberica).

სურათი № 6 – მოსაჭრელი ხე-მცენარეები

სურათი № 7- ასკილი (ლათ. Rosa canina)

სამშენებლო დერეფნის მომზადების პროცესში, არსებული ხე-მცენარეებიდან მოჭრას ექვემდებარება ახდენს კერძო საკუთრებაში არსებულ 3 მიწის ნაკვეთზე მდებარე 148 ძირ მრავალწლიან ნარგავზე.

სახეობა	რაოდენობა
ვაშლი	16
მსხალი	2
ჭანჭური	96
ალუბალი	11
შინდი	4
კომში	1
კაკალი	17
თხილი	1
სულ	148

5.11.2 ფაუნა

პროექტის მოთხოვნიდან გამომდინარე, ფაუნისტური კვლევის დროს ძირითადი ყურადღება გამახვილდა საკვლევ დერეფანში და მის შემოგარენში გავრცელებული ძუძუმწოვრების სახეობრივ შემადგენლობაზე და მათ მდგომარეობაზე. საპროექტო ტერიტორია მდებარეობს დასახლებულ, მაღალი ანთროპოგენული დატვირთვის მქონე ტერიტორიაზე. შესაბამისად აქ პრაქტიკულად გამორიცხულია იყოს, რომელიმე მნიშვნელოვანი სახეობის გარეული ცხოველის საბინადრო ადგილი.

საპროექტო ტერიტორიაზე გავრცელებულ ფაუნის სახეობებზე მოსალოდნელი ზეწოლა იქნება არაპირდაპირი ან დროებითი. არაპირდაპირ ზეწოლაში იგულისხმება ეკოსისტემის იმ ნაწილის დაზიანება, რომლიდანაც ცხოველები ენერგიას იღებენ საკვების სახით; ასევე მიგრაციის დერეფნების გადაადგილებას, რაც ფონურ სტრესს გაზრდის საკვლევ ტერიტორიის მიმდებარე ჰაბიტატებში მობინადრე ფაუნის წარმომადგენლებისთვის.

ახალციხის რაიონში გვხვდება ირემი, შველი, არჩვი, გარეული ღორი, წავი, ჭრელტყავა, ფოცხვერი, გარეული კატა, დათვი, გველი, მელა, მაჩვი, კვერნა, დედოფალა, კურდღელი, ტელეუტური ციყვი (აკლიმატიზებულია), წყლის მემინდვრია, ტყის თაგვი.

საპროექტო მონაკვეთის ფარგლებში გავრცელებულია ველის მელა (*Vulpes vulpes*), ტურა (*Canis aureus*), ევროპული კურდღელი (*Lepus europaeus*) და რამდენიმე სხვა მცირე ძუძუმწოვრის პოპულაციები - მინდვრის თაგვი (*Apodemus agrarius*), წყლის მემინდვრია (*Arvicola terrestris*), თხუნელა (*Talpa caucasica*).

ფრინველებიდან გავრცელებულია: რუხი ყვავი (*Corvus corone*), მინდვრის ბელურა (*Passer montanus*), მინდვრის ტოროლა (*Alauda arvensis*), კაჭკაჭი (*Pica pica*), შოშია (*Stumus vulgaris*)

ქვეწარმავლები - საყურადღებოა: გველბოკერა (*Pseudopus apodus*), ბოხმეჭა (*Anguis fragilis*), კავკასიური ჯოჯო (*Laudakia caucasica*), საშუალო ხელივი (*Lacerta media*), წყლის ანკარა (*Natrix natrix*). კუს სახეობებიდან ბინადრობს ბერძნული კუ (*Testudo graeca*);

ამფიბიებიდან-გავრცელებულია გობემო (*Bufo verrucosissimus*), მცირეაზიური ბაყაყი (*Rana macrocnemis*), ჩვეულებრივი ვასაკა (*Hyla arborea*).

სურათი №8 რუხი ყვავი (*Corvus corone*),

სურათი №9-გობემო (*Bufo verrucosissimus*),

იბტიოფაუნა

გავრცელებულია თევზის შემდეგი სახეობები; ჩვეულებრივი ხრამული (*Capaeta capaeta*), წვერა (*Barbus lacerta*), მტკვრის ტობი (ლათ. *Chondrostoma cyri*) და კალმახი- (ლათ. *Salmonidae Cuvier*).

მტკვრის ტობი (ლათ. *Chondrostoma cyri*) — თევზი კობრისებრთა ოჯახისა. მისი სხეულის სიგრძეა 21,5–22 სმ, აქვს წაგრძელებული და გვერდებიდან შებრტყელებული ტანი, პატარა თავი, ასევე პატარა, ნახევარმთვარის ფორმის დაბლა განლაგებული პირი. ზურგის ფარფლში 7–8 რბილი სხვია, ანალურში — 9–10. მამალი უფრო ტანადია, მეტად აქვს განვითარებული ზურგისა და ანალური ფარფლები. ზურგი მუქი რუხია, გვერდები ვერცხლისფერი; გვერდითი ხაზის ზემოთ, ტანის გასწვრივ გასდევს მრავალი პიგმენტური წერტილისაგან შემდგარი მუქი ზოლი (ზოგჯერ შეიძლება არც ჰქონდეს). გვერდითა ხაზი შედგება 54–62 ქერცლისაგან. კუდისა და ზურგის ფარფლი რუხია, ბოლოებისკენ უფრო მუქი, დანარჩენი ფარფლები ნარინჯისფერი. ქერცლი წვრილი და ბრჭყვიალაა. გავრცელებულია მდინარე მტკვრის შუა და ზემო წელზე სათავეებამდე, აგრეთვე მის შენაკადებში. გვხვდება სუფთაწყლიან და ქვის გრუნტზე სწრაფი დინების მქონე მდინარეებში, ცუდად იტანს მღვრიე წყალს. ცხოვრობს მცირე ზომის ჯგუფებად, ძირითადად იმყოფება ფსკერზე. იკვებება წყლის მცენარეულობით, დეტრიტითა და ფსკერის უხერხემლოებით. ტოვობის დროს იწევს მდინარის ზემო წელზე. ქვირითს ყრის ქვეზე ჭორომთან ახლოს. ნაყოფიერება უცნობია.

წვერა, (ლათ. *Barbus barbus*), კობრისებრთა ოჯახის წარმომადგენელია. ევროპაში ხშირად მრონს (მარენას) უწოდებენ, ასევე ჩვეულებრივ წვერას, ბარბს და ა.შ. გააჩნია ასევე მრავალი ქვესახეობა. წვერა ძირითადად მტკნარ წყალში ბინადრობს და მეტად მგრძობიარეა როგორც მისი დაბინძურების, ისე ტემპერატურის მიმართ. წვერა მდინარის ტიპური ბინადარია. უყვარს ხრეშიანი, თანაც ლოდიანი ფსკერი კალაპოტის შუაგულში, სადაც დინება სწრაფია, სიღრმე კი 3 მეტრს აღწევს. ძალიან იშვიათად გვხვდება მდგარ წყალში და მდინარეების ნაპირებზე. ზრდასრული წვერა ძირითადად მარტო გადაადგილდება. ზოგჯერ შემთხვევაში ის პატარა ჯგუფებს აფარებს თავს. წვერას არსებობისთვის ოპტიმალური ტემპერატურა 15-22 გრადუსია.

წვერა საკმაოდ მალე იზრდება და თავის სტანდარტულ 60 სანტიმეტრს და 3 კილოგრამს რამდენიმე წელიწადში აღწევს. ზოგიერთ შემთხვევაში ამ სახეობის სიგრძე 90 სანტიმეტრს უტოლდება, წონა კი 10 კილოგრამს აჭარბებს, თუმცა ეს უფრო გამონაკლისია. სქესობრივ სიმწიფეს მდედრები 5-8 წელიწადში აღწევენ, მამრები კი 4-5-ში, ამ დროს მათი ზომა, როგორც მინიმუმ 30 სანტიმეტრია. აქედან გამომდინარე, მდედრებს ზრდისთვის მეტი დრო აქვთ და შესაბამისად, უფრო მსხვილები არიან. წვერების ცხოვრების საშუალო ხანგრძლივობა 15 წელია, თუმცა ზოგიერთი მათგანი 25 წლამდეც აღწევს.

ქვირითობისთვის სასურველი ტემპერატურის დადგომისთანავე წვერა მდინარის დინებას მიუყვება მისი სათავისკენ. ეს პერიოდი მათი-ივნისით განისაზღვრება და მდინარის ხრეშიან (ან ლოდიან) ფსკერზე მიმდინარეობს, როდესაც წყლის ტემპერატურა 15 გრადუსს აღემატება. ქვირითობის თითოეული ჯგუფი დაახლოებით 20 მამრისა და ერთი მდედრისგან შედგება. ეს უკანასკნელი თავის პარტნიორისგან სხეულის დიდი ზომით გამოირჩევა. უშუალოდ ჯგუფური ქვირითობა კი შემდეგნაირად მიმდინარეობს — რამდენიმე მამრი ერთდოულად ეხახუნება მდედრს და გარკვეული რაოდენობით განმყოფიერებელ სითხეს გამოყოფს.

კალმახი- (ლათ. *Salmonidae Cuvier*)- ტიპი: მტკნარი წყლის ფორმა ცხოვრების ნირი: პელაგიური კვების ტიპი: ნახევრად მტაცებლური, განსახლების არეალი: შავი. ბალტიის. ხმელთაშუა ზღვების აუზები და სხვ. ნაკადულის კალმახის სხეულის ფორმა. ფარფლების განლაგება და ძლიერი კუდი განაპირობებს მისი ცურვის სისწრაფეს და დაბრკოლებების. მათ შორის 2.5-3.0 მეტრამდე ჩანჩქერების თავისუფლად გადალახვას.

ნაკადულის კალმახის შეფერილობა ცვალებადია. ზურგი მოყვითალო-მომწვანო აქვს; გვერდები მოყვითალო-მომწვანო. შავი და წითელი ხალებით დაწინწკლული. მუცლის მხარე მოთეთრო-მორუხო ფერისაა. მოყვითალო ელფერით.

მამრები მდედრებისაგან განსხვავდებიან მომცრო ზომით. დიდი თავით და ყბებზე კბილების სიმრავლით. კალმახის ხორცი. იმისდა მიხედვით. თუ ძირითადად რა საკვებს მოიხმარს. შეიძლება იყოს თეთრი. მოყვითალო ან მოწითალო ფერის.

ნაკადულის კალმახი იშვიათად მაგრამ. ზოგჯერ 1 მ-მდე იზრდება. წონით 20 კგ-მდე. ძირითადად კი. 20-30 სმ-მდე და წონით 0.2-0.4 კგ-მდე.

ხრამული (ლათ. *Capoeta capoeta*) - თევზების გვარი კობრისებრთა ოჯახისა. მათის სხეულის სიგრძე 60 სმ, მასა - 2,5 კგ აღწევს. აქვთ წაგრძელებული, მსხვილი ქერცლით დაფარული სხეული, ქვედა განივი პირი, მჭრელი რქოვანი შალითით დაფარული ქვედა ტუჩი, 1 ან 2 წყვილი უღვაში. იკვებებიან წყალმცენარეებით. მოიცავს 25 სახეობას. გავრცელებულია აზიის, აფრიკისა და ევროპის მტკნარ წყლებში. საქართველოში ბინადრობს 3 სახეობა და 1 ქვესახეობა. აღმოსავლეთ საქართველოში 1. საკუთრივ ხრამული (მტკვრის, ჩვეულებრივი) მტკვრის ხრამულს ხალხი უწოდებს ცოცხალს, ლურჯას, კაპოეტს და ა.შ. გავრცელება: ოქუმი, ლიახვი, ქსანი, არაგვი, ხრამი, დებედა მაშავერა, ალაზანი ტავისი ყველა შენაკადით, იორი. ტბები: ჯანდარა, ბაზალეთი. წყალსაცავები ; თბილისის. ტოფობს მაისიდან ივნისის ბოლომდე, თხელწყლიან ქვაქვიშიან ადგილებში. ნაყოფიერება აღწევს 2-6 ათას კვირითს. ხრამულზე ანკესით თევზაობა შესაძლებელია მთელი წლის განმავლობაში. სატყუარად გამოიყენება: ბუზის მატლი, ჭიკეცა, სოსისისა და მოხარშული ძეხვის ნაჭრები, პურის ქერქის კუბიკები, გარკვეულ პერიოდში ხავსი.

სურათი №10- მტკვრის ტობი (*Chondrostoma cyri*)